פינפצענטער יאָרגאַנג
№ 10

פרייז 20 גראָשען. • „CZENSTOCHOWER CAJTUNG".

טשענסטאָכאָווער צייטונג

CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.

Piątek 6 marca 1936 | ליכט-צינדען 5.05 | פרייטאָג, פ׳ תצוה י״ב אדר תרצ״ו

Bibljot. Jagiellonska
Kraków
św. Anny 19

ETERIT

Doskonały odbiornik o niskiej cenie i dogodnych warunkach.

Żądajcie bezpłatnych pokazów.

Salony demonstracyjne:

Optyk Medical Aleja 31 — **World-Radio** Aleja 24, tel. 25-75

צום אָבפאָהר פון עסקן **יעקב איצקאָוויטש** קיין ארץ-ישראל, וועלכער האט אזוי געטריי און איבערגעגעבן געארבייט פאר׳ן „הכנסת אורחים" ווינשט הצלחה, אריכת ימים און אלדאס גוטס. זאָל ער זוכה זיין צו זעהען בנחמת ציון וירושלים

מעות עניים און הכנסת אורחים קאָמיטעט
אין וויעלון

אסתר פראַנק
יחיאל גערשאָנאָוויטש
חתונה-געהאַט
טשענסטאָכאָוו, אין לוטי 1936 י.

PODZIĘKOWANIE.

Panu Dr. M. Wizenfeldowi, asystentowi prof. Neumana w Wiedniu, składam tą drogą serdeczne podziękowanie za staranne i skuteczne wyleczenie.

S. Niemirowski.

דער בוי-קאָמיטעט פון „מושב זקנים" אין וויעלון

דריקט אויס אויף דעם וועג א הארציגען יישר כח דעם עסקן און נדבן **יעקב איצקאָוויטש** פאר׳ן שענקען אין מושב זקנים אריין 2 עלעגאַנטע בעטען מיט 2 געבעטע מאטראצען, אונטער-דעקען און אנדערע ווערטפולע בעט-מכשירים צו זיין עולה זיין קיין ארץ-ישראל. מיר ווינשען איהם ווי אויך זיין פרוי א פאָהר-געזונד און כל-טוב.

Mam zaszczyt podać do łaskawej wiadomości PT. Publiczności, że otworzyłam w Częstochowie

Salon Mód p. f. **„Karola"**

Polecam wielki wybór KAPELUSZY DAMSKICH najmodniejszych i najelegantszych fasonów. Przyjmuję również wszelkie PRZERÓBKI, które wykonuję podług zagranicznych żurnali.

Z poważaniem
Karola Złotnikówna, Aleja 22.

אכטונג! אכטונג!
בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אז דאס
ניי-געעפענטע **מאַנופאַקטור-געשעפט**
א. ד. פ.:
M. Krauze, Aleja 18

איז פערזעהען צום יעצטיגען סעזאָן מיט א גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע **מאָדערנסטע וואָל און זיידען-שטאָפען, ווייסוואַרען און די מאָדערנסטע גאַרדינען** פון אינלענדישע און אויסלענדישע אויפאַרבייטונגען. אלץ צו קאָנקורענץ-פרייזען. ביליגע אָבער פעסטע פרייזען.

די באַנק ספּוילדזיעלטשי אין וויעלון
זוכט א פאסענדען לאָקאַל
איבערצונעמען פון 1-טען מאי אָן.

צו דער בעקוועהמליכקייט פון די געעהרטע קונדען!
האבען מיר געעפענט א פראַנט-געוועלב
אויף נאַרוטאָוויטשאַ № 19-23
וואו ס׳געפונט זיך א גרויסער אויסוואהל פון אלערליי
ווינער מעבעל, געבויגען מעבעל
הורט און דעטייל. א. ד. ג. געניע פאַבריקס-פרייזען.

FABRYKA MEBLI GIĘTYCH
D. SZMULEWICZ i S-ka
Częstochowa, Narutowicza 19-23

Dbajcie o estetyczny wygląd waszych mieszkań!

Znany **ZAKŁAD MALARSKI**
M. GELBERA, Aleja 16

niniejszem zawiadamia, że na bieżący sezon 1936 posiada najnowsze i najelegantsze wzory wiedeńskie oraz wykonuje wszelkiego rodzaju roboty w zakres malarstwa wchodzące od najskromniejszych do najwykwintniejszych.

Ceny niskie. Wykonanie solidne.

Zakład malarski M. GELBER, Aleja № 16.

Najgłębsze współczucie koledze naszemu
Adolfowi Mokrauerowi oraz Rodzinie
z powodu zgonu
Ich OJCA
składają
Olek Berman, Szymon Horowicz i Cwi Szajnweksler.

צוליעב׳ן פריהצייטיגען טויט פון אונזער לאַנגיעהריגען מיטגליעד
נ״ע
שמואל יהודא מאַקרויער
דריקען מיר אויס דער איבערגעבליבענער פאמיליע אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
די גבאים, קאָמיטעט און מתפללים
פון דער שוהל **„אהל יעקב".**

Tym wszystkim, którzy oddali ostatnią posługę zwłokom drogiego naszego męża, ojca i syna
b. p. Leona Mokrauera
a w szczególności Tow. „ACHIEZER", wyrażają z głębi zbolałego serca serdeczne „Bóg Zapłać" pozostali w nieutulonym żalu
żona, córka, syn, matka i rodzina.

Szkoła tańców
baletm. Kosteckiego
ul. Waszyngtona № 6.

Zapisy na kursy, lekcje pojedyńcze (indywidualne) codziennie.
Rewelacja taneczna:
TANIEC „CONTINENTAL"
אכטונג: יעדען שבת קומט פאָר א פראַקטישע לעקציע פאַרגעזישע נעזעלשאַפט. אנהויב 8 אָוו. 1-קלאסיגע מוזיק

אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער
פאַמיליע מאַקרויער
צוליעב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער ליעבען מאַן און פאָטער
נ״ע לעאָן מאַקרויער
ש. ניעמיראָווסקי און פאַמיליע.

RODZINIE MOKRAUER
z powodu śmierci Ich Męża i Ojca
b. p. LEONA MOKRAUERA
składają wyrazy szczerego współczucia
Izydorowie Mitz.

FASCYNUJĄCA URODA
zjawia się wtedy, gdy Pani stale stosuje krem i puder
LYTIAL
preparowane na zasadach wiedzy ścisłej. Wyrób oryginalny francuski
ACADEMIE SCIENTIFIQUE DE BEAUTE,
PARIS R. ST. HONORE 376
Do nabycia we wszystkich drogerjach i perfumerjach.

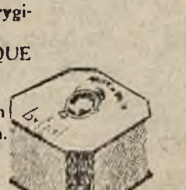

GEN. PRZEDST. NA POLSKĘ I W. M. GDAŃSK
D/A M. WACHTEL,
Warszawa, Przejazd 1.

Z powodu zgonu k. wuja naszego
b. p. Leona Mokrauera
wyrażamy nasze najgłębsze współczucie pozostałej Rodzinie
S. Borzykowscy.

Głęboko wzruszony przedwczesną śmiercią
b. p. LEONA MOKRAUERA
składam tą drogą wyrazy najszczerszego współczucia przyjacielowi mojemu **Adolfowi** oraz Rodzinie.
Warszawa-Praga. **Harry Mittler.**

דער **פאַמיליע מאַקרויער**
צוליעב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער מאַן און פאָטער
נ״ע **שמואל יהודא**
דריקען מיר אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל
יצחק באָזשיקאָווסקי און פרוי
אנשל באָזשיקאָווסקי און פרוי

משה אש.

„והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור".

(פורים-געדאנקען).

פורים איז דער איינציגער יודישער גלות-יום-טוב, וועלכער איז ענג און טיעף פערבינדען מיט דער טראגעדיע פון יודישען וואנדער-לעבען.

פערשידענע לענדער האבען מיר געביטען, פערשידענע צייטען און תקופות פון גזרות, בלבולים און פאגראמען — איבערגעלעבט, פיינד און פריינד בעזיעגט, די פורים-געשיכטע אבער בלייבט אייביג און חזר'ט זיך איבער פון דור צו דור, לאנד צו לאנד אין איהר זעלבען אונפערענדערטען נוסח.

ישנו עם אחד — ודתיהם שונות — עס געפונט זיך א פאלק, וואס האט אונדערלאזבארע רעליגיעזע געזעצען, וועלכע מוזען שטרענג פערבאטען ווערען — איז געווען די לאזונג פון די אנטיסעמיטען אין אחשורוש'ס צייטען. אויך יעצט הערען מיר די אייגענע טענה פון די היינטיגע שונאי-ישראל.

לאבד את כל היהודים — צו פערניכטען אלע יודען — איז געווען דער בעגעהר פון אנטיסעמיטישען מיניסטער המן. אויך היינט איז דאס דער וואונש פון צורר היהודים — היטלער.

די זעלבע המנ'ס, די זעלבע בלבולים, דאס זעלבע מיטעל אין קאמף מיט יודען.

אויך מיר יודען מוזען קעמפען מיט די זעלבע מיטלען, וואס אונזערע ברידער אין שושן. כנוס את כל היהודים — זאלען אלע יודען זיך צונויפזאמלען און מיט פעראייניגטע כחות פראטעסטירען געגען די אונערהערטע עוולות, וואס ווערען געפלאנט און געטהון דעם יודישען פאלק. זאל אויפהערען דער פירוד צווישען אונז, זאלען אונזערע שונאים נישט קענען זאגען: ישנו עם אחד מפוזר ומפורד, אז דאס יודישע פאלק איז אינערליך צוריסען און צושפליטערט, דען עס האנדעלט זיך לעמוד על נפשם — צו פערטיידיגען געגען דעם, וואס מ'וויל צונעהמען דעם גייסטיגען און עקאנאמישען קיום פון יודישען פאלק. אהדות — דאס איז אונזער איינציג פערטיידיגונגס-געוועהר. דאמאלס קענען מיר זיכער זיין, אז הקול קול יעקב — דער פעראייניגטער רוף פון גאנצען יודענטום וועט אריינדרינגען אין די הערצער פון די ערליכע און איבערגעבענע מלוכה-מענער וכל הרשעה כעשן תכלה — און דאס גאנצע שלעכטס וועט ווי רויך פערשוואונדען.

דער טשענסטאכאווער שטאדט-ראט געגען דער שחיטה.

די מאנטאג'דיגע זיצונג פון היגען שטאדט-ראט איז געווען געווידמעט דעם אנגעוועהטאגטען אין דער לעצטער צייט שחיטה-פראבלעם. ס'איז געווען דער יום-הדין, ס'האט געדארפט ארויסגעטראגען ווערען אנ'אורטייל, צי זאל די יודישע שחיטה, וועלכע עקזיסטירט שוין העכער דריי טויזענד יאהר, ווייטער עקזיסטירען, אדער זי זאל אבגעשאפען ווערען, אינגאנצען אונטערגעהן. און די שופטים האבען געדארפט זיין אונזערע „ליבע פריינד" — די ענדעקעס, אונזערע „פערזארגער" — די ב.ב.-לייט, און די, וואס קענען נישט צוזעהן דעם צער און די עולה פון די מאסען, וועלכע שטעלען זיך ארויס אפילו אלס בעשיצער פון יודישען פראלעטאריאט — די פ. פ. ס.

אלע אהן אויסנאהם, אלע פוילישע ראטמענער, פון רעכטס ביז לינקס, האבען זיי זיך מאנטאג פעראייניגט געגען די אמשטארקסטען בע'עולה'טע, געגען כלל-ישראל, און אלע זיי האבען איינשטימיג בעשלאסען צו פער'משפט'ן די יודישע שחיטה, צו פערגוואלדיגען די יודישע רעליגיע, ארויסצורייסען דעם פלייש-האנדעל—איינעם פון די ווייניגע פרנסה-צווייגען, וועלכע די יודען בעזיצען נאך—און פשוט אוועקצורייבען יעדען יוד דאס שטיקעל פלייש פון מויל ארויס.

און די יודישע ראטמענער? זיי, וועלכע האבען באלד לכתחילה דערפיהלט, אז דער שחיטה-משפט איז א פערשפילטער, אז דער אורטייל איז פון פאראויס פארגעברייט, זיי זענען דאך ביי זיך נישט געפאלען, זיי האבען בעהערשט זייער דענערווירטען צושטאנד און צוזאמענגענומען די כוחות אונזער גערעכטע פאזיציע צו פערטיידיגען.

און מ'מוז מודה זיין, אז אלע 4 יודישע פערטיידיגער: דר. בראם, לאוניק שפירא, פרעזעס ראזענבערג און דר. מערינג האבען אויף א געהעריגען אופן ערפולט זייער מיסיע. מיט שטאלץ און כבוד האבען זיי פערטיידיגט די יודישע רעליגיע, אבגעשטויסען אלע אטאקעס, וועלכע די פערשידענע קריסטליכע „לומדים", האבען געציעלט געגען יודישען דת, געגען תלמוד א.ז.וו., זיי, די יודישע רעדנער האבען אויפגעוויזען אלע שקרים, מיט וועלכע אונזערע געגנער טרעטען געגען אונז ארויס, זיי האבען בעלויכטען די הומאניטארע און ווירטשאפטליכע שטאנדפונקטען פון דער שחיטה און געזאגט די אנהענגער פון אנטי-שחיטה-געזעץ דעם גאנצען אמת אין פנים אריין, וואס, ווי ס'איז געווען צו זעהען, יענע האבען אינערליך אנערקענט.

אבער פערפאלען! די פוילישע געזעלשאפט דארף דאס נויטיג צום רימעל און אין אזא פאל קענען די איבערצייגענדסטע ארגומענטען נישט העלפען.

דער אורטייל איז געפאלען איינשטימיג פון אלע פוילישע ראטמענער — די שחיטה איז דורכ'ן טשענסטאכאווער שטאדט-ראט פער'משפט געווארען.

———————

אין דער אנוועזענהייט פון 41 ראטמענער הויבט זיך ארום 9 א זייגער אווענד אן די זיצונג, וועלכע איז געווידמעט דער ווייטערדיגער דיסקוסיע בנוגע דעם ענדעקישען פארשלאג וועגען אבשאפען די שחיטה.

דער ערשטער שטרעט ארויס

דר. בראם,

וועלכער פאלעמיזירט מיט'ן לאוניק פיאנטקאווסקי, וואס האט אויף דער פריהערדיגער שטאדט-ראט זיצונג ארויסגעוויזען גרויס „למדנות" און די הלכות שחיטה, תלמוד און תורת משה.

דר. בראם זאגט, אז מ'דארף בעזיצען א גרויסע מאס דרייסטקייט צו פעררופען זיך אין אזעלכע הויכע און וויכטיגע ענינים אויף עפיס דארט אונבעקאנטע אנאנימע אויטארען, אזוי ווי דאס האט געטהון לאוניק פיאנטקאווסקי. דער רעדנער ווייזט אויף אן דאס עם-הארצות פון דעם „וויסענשאפטלער" פיאנטקאווסקי, וועלכער האט, וועלענדיג דיסקרעדיטירען דעם בעוואוסטען פראפעסאר ריימאנד דיבוא, וואס האט זיך ארויסגעזאגט לטובת דער יודישער שחיטה, ערקלערט, אז יענער געהערט נישט צו די בעדייטענדע פילאזאפישע געלעהרטע, אין דער צייט, וואס יענער איז גאר איינער פון די בעקאנטסטע פיזיאלאגען. אזעלכע און נאך עהנליכע נישט-ריכטיגע ארגומענטען און פאלשע ראיות און ציטאטען, מיט וועלכע ס'האט זיך בענוצט לאווג. פיאנטקאווסקי, וואלט איך—זאגט דר. בראם—געקענט אויפווייזען א סך, אבער איך וויל בעסער שטעלען אנ'אנדערע פראגע: מען האט פארגעווארפען, אז נישט אלע יודען האלטען אזוי שטארק פון כשר פלייש, וואס זאל זיין א גענוגענדער מאטיוו, אז די שחיטה איז נישט נויטיג. און צי האלטען דען אלע קאטאליקען יא פון אלע רעליגיעזע פארשריפטען? און צי וועט דען וואגען צו קומען א יוד און פארלעגען, אז דעריבער זאל מען אבשאפען געוויסע רעליגיעזע קאטוילישע געזעצען?

דער רעדנער גיט דאן איבער די געשיכטע וועגען דער אנטי-שחיטה-בעוועגונג, וואס האט זיך זיינער צייט אנגעהויבען אין שווייצאריען און געהט איבער ביז צו די פארשלאגען, וואס זענען אריינגעטראגען געווארען אין טשענסטאכאווער שטאדט-ראט און אין סיים דורך פרוי פריטאר. ער ווייזט אויף דורכ'ן ציטירען מיינונגען פון פיעל וויסענשאפטלייט, אז די שחיטה איז דער הומאניטארסטער אופן פון טויטען בהמות, אויב בכלל טויטען לעבעדיגע ברואים איז אין הסכם מיט'ן פרינציפ פון צער-בעלי-חיים.

דר. בראם פרעגט ווייטער, צי דאס ריטשען פון חזירים, וועלכע בעקומען קלעפ אין קאפ אריין איז יא א ליבעס-אדע, א ליבעס-געזאנג און צי זענען די יסורים און ליידען פון די חיות, וועלכע מ'שיסט בעת די געיעגען יא הומאניטאר? און דאס מאכען זיך א פערוויילונג דורך אקסען-קאמפען איז גארנישט קיין צער-בעלי-חיים?

נישט אנדערש, נור אז מיט'ן פערוועהרען די שחיטה מיינט מען ארויסצורייסען ביי די יודען דעם האנדעל מיט פלייש, צוצוברעכען זייער עקזיסטענץ, אוועקצורייבען דעם ביסען ברויט פון מויל.

און צי הייסט דאס טאקי הומאניטארישקייט, וואס דאדורך וועלען פיעל טויזענדער מענשען מוזען הונגערן אין פשוט'ן זין פון ווארט?

צום סוף אפעלירט דר. בראם צו אלע ראטמענער, אז זיי זאלען זיך גוט בעטראכטען, איידער זיי הויבען אויף די הענד פאר אדער געגען דעם שחיטה-פארשלאג.

דער צווייטער רעדנער

לאוניק שפירא

פרעגט די ראטמענער, וועלכע טרעטען אזוי שארף ארויס געגען דער יודישער שחיטה, צי זיי האבען שוין בכלל אין זייער לעבען געזעהען, ווי אזוי מען שחט א בהמה. און ווען איך זאל קומען — זאגט ה' שפירא — און אייך פארלייגען מען זאל אבשאפען צוליב צער-בעלי-חיים דעם סיסטעם פון

(סוף—זייט 6)

קליינגקייטען.

נחום שוחט — פאר אבשאפען די יודישע שחיטה...

אינדערצייט, ווען דאס גאנצע יודענטום אין דער גאנצער וועלט איז אויפגעבראכט געגען דעם פראיעקט אבצושאפען די יודישע שחיטה און אלע יודען אהן אונטערשיד פון זייערע רעליגיעזע איבערצייגונגען האבען זיך געשטעלט אין קאמף צו פערטיידיגען די שחיטה, איז פערהאן ביי אונז אין שטאדט א רעליגיעזער יוד, מיט בארד און פיאות, וועלכער האט שטענדיג פערגלאצטע אויגען צום הימעל, א שוחט, וועלכער ווארט נאר אויף דער מינוט (מען שמועסט אפילו, אז ער זאגט יעדען טאג דערויף א פאר קאפיטלעך תהילים), אז מען זאל אבשאפען די יודישע שחיטה, דער דאזיגער יוד איז דער היגער שוחט נחום בערגמאן.

דאס איז נישט קיין וויץ, רבותי, נאר אנ'אמת'ער פאקט. נאך יענע וואך מיטוואך, בעת דער שחיטה-ענין איז בעהאנדעלט געווארען אין היגען שטאדט-ראט, איז נחום שוחט געקומען צו א היגען קצב אין דער פאשארניע און ערקלערט: היינט שחט איך אייך צום לעצטען מאל אויפ'ן חשבון פון דער קהלה; מארגען, אויב איהר וועט וועלען, אז איך זאל שחט'ן, וועט איהר מיר שוין מוזען בעצאהלען. צומארגענס דאנערשטאג באלד אינדערפריה, איידער נאך די עפענטליכקייט האט זיך דערוואוסט וועגען רעזולטאט פון שטאדט-ראט, איז נחום שוחט ווידער געקומען שחטן צום זעלבען קצב און האט מיט פרום פערגלאצטע אויגען אבגעגעבען א שבח צו די הימלען, אז ענדליך איז די שחיטה פערבאטען געווארען, און איצט וועט ער שוין וויסען וואס צו טהון. ער וועט שלאגען א כפרה מיט דער קהלה און וועט שוין קאנען ארבייטען אויף אייגענער האנד. דערביי האט ער נישט געקארגט קיין קללות און זלזולים אויפ'ן חשבון פון די דאזערעס און כלל ישראל.

דער קצב, דערהערענדיג אזעלכע דבורים פון א שוחט'ס מויל, איז אויפגעציטערט געווארען. ער האט נישט געוואלט גלויבען זיינע אויערען, האט ער דעם פרומען שוחט נאכאמאל איבערגעפרעגט, צי ער מיינט דאס טאקי ערנסט, האט זיך „ר'" נחום שוחט נישט געפוילט און אויפסנייע אנגעהויבען צו שעלטען און זידלען די קהלה פארשטעהער און דערביי געדאנקט דעם אויבערשטען, וואס איז נאכגעקומען זיין בקשה, אז די שחיטה איז טאקי פערבאטען געווארען.

דעם דאזיגען פאקט גיב איך איבער פאר דער יודישער עפענטליכקייט, אהן שום פירושים, און דערביי ערקלער איך קאטעגאריש, אז די מעשה איז אמת, אויף וואס ס'זענען פערהאנען לעבעדיגע עדות.

אגב איז כדאי צו בעמערקען, אז דער דאזיגער אונערהערטער פאקט איז שוין בעריהרט געווארען שבת-צו נאכט'ס אויף דער זיצונג פון דער קהלה פערוואלטונג און ס'איז אויסגעוועהלט געווארען צו דעם צוועק אנ'אויספארשונגס-קאמיסיע.

מען דארף אויך בעטאנען, אז די איבריגע שוחטים, דערוויסענדיג זיך וועגען דער מעשה-נבלה פון נחום שוחט, האבען זיך שטארק אויפגערעגט און מיט עקעל זיך פון איהם אבגעשאקעלט.

אלזא קלאר, אויב דאס גאנצע יודענטום אין פוילען ווי אויך אין דער גאנצער וועלט, איז געעמפפערט געגען פראיעקט צו אסר'ן די יודישע שחיטה, איז דאך פערהאנען איין יוד — נחום שוחט שמו, וועלכער איז פאר'ן אסר'ן די שחיטה און בעגעהרט מיט'ן גאנצען הארצען, אז דער איסור זאל אדורכגעפיהרט ווערען בחומר הדין.

טאמער האסטו ווייניג, נא דיר נאך...

דאכט זיך, אז מיט-וואס, נאר מיט חברות איז אונזער טשענסטאכאוו שוין צופיעל געבענשט, אזוי אז מען קאן גאנץ דרייסט זאגען, אז מיר האבען זיי די והותר. פונדעסטוועגען לאזען זיך אונזער יודעלעך נאך נישט בעגניגען און שאפען אלץ נייע און נייע חברות.

ווי איהר האט געלעזען אין דער צייטונג, איז דא נישט לאנג געגרינדעט געווארען ביי אונז אין שטאדט א חברה א. נ. „עזרה לחולים", וואס האט די אויפגאבע צו בעזארגען ארימע קראנקע מיט משמורים און זיי אויך אונטערשטיצען מיט פערשידענע קרעפטיגונגס-מיטלען.

פרעגט זיך דאך א קשיא: דאכט זיך אז ס'זענען פערהאנען ביי אונז א רייהע אינסטיטוציעס, וואס האבען די זעלבע אויפגאבען, וועלכע עס האט זיך געשטעלט די נייע געזעלשאפט, ווי למשל „לינת-הצדק", וואס פערזארגט מיט דאקטוירים און מעדיצינען, „עזרה", וואס פערנעמט זיך מיט געבען די רעקאנוואלעסצענטען מילך און אנדערע פראדוקטען, א שפיטאל, דאבראטשינסקי, דאן זענען פערהאנען אזעלכע צוויי וויכטיגע אינסטיטוציעס, ווי עס איז „תומכי-עניים", וועלכע טיילען ברויט מדי שבת בשבתו און „בית-לחם", וואס טיילט אויך פון צייט צו צייט פעקלעך, טא וואס איז מיר מחדש די נייע אינסטיטוציע? נאר גארנישט, מסתמא ווייסען דאך די איניציאטארען וואס זיי טהוען...

און אפשר איז דאס שאפען פון אזא אינסטיטוציע א פועל-יוצא פון אונזער היינטיגען לעבען: פון איין זייט איז די נויט אונגעהויער גרויס, הונדערטער יודישע משפחות געהען ממש אויס פון הונגער, אזוי אז זיי ווערען קראנק און האבען נישט מיט וואס זיך צו היילען, ליגען זיי קראנקערהייט אין זייערע צובראכענע בעטען און האבען נישט אויף קיין דאקטוירים און מעדיצינישע הילף און אפילו נישט צו נעמען עפעס אין מויל אריין; פון דער צווייטער זייט ווידער האבען יודען פשוט נישט וואס צו טהון, און בעגעגענדיג זיך פנים אל פנים מיט דער גרויסער נויט, גרינדען זיי א אינסטיטוציע און גיבען איהר א נאמען „עזרה לחולים".

אמת, אזוי איז עס. מען שאפט אלץ נייע אינסטיטוציעס. טאמער האסטו ווייניג נא דיר נאך...

פון וואנען האבען זיי געוואוסט נישט צו קומען...

די „קרן-היסוד"-צענטראלע האט אזוי ווי אין אלע אנדערע שטעדט אין פוילען אויך אין היגען קינא „עדען" דעמאנסטרירט דעם פילם „לחיים חדשים".

מען דערצעהלט אפילו, אז אומעטום האט דער פילם געהאט גרויס ערפאלג, נאר אין אונזער שטאדט איז ליידער קיין ערפאלג נישט געווען.

סך הכל איז דאס בילד דעמאנסטרירט געווארען דריי טאג און פונדעסטוועגען איז געקומען גאר א קליינער עולם.

זיצען מיר אזוי אין ווארטע-זאל פון „עדען" און שמועסען צווישען זיך וועגען דער סיבה, וואס ס'זענען געקומען אזוי ווייניג מענשען. מאכט דער „קרן-היסוד"-פארשטעהער א בעמערקונג, אז דער יודישער עולם מוז אוודאי נישט וויסען, אז דאס בילד „לחיים חדשים" ווערט שוין דעמאנסטרירט, ווארום אנדערש קאן ער זיך נישט צו גלויבען, דאס זיי זאלען נישט קומען צו אזא פילם. רופט זיך אב א צווייטער אזוי צו זאגען: זאגט מיר, פאניע לעבען, פון וואנען האבען די קריסטען געוואוסט נישט צו קומען?... איז דאך משמע, אז אויב די קריסטען האבען געוואוסט נישט צו קומען, איז דער בעסטער בעווייז, אז אלע ווייסען יא, אז דאס בילד ווערט דעמאנסטרירט: אלא וואס דען—גאר נישט! אונזערע יודען קומען גיכער צו א באדא, האלאמא און נאך אזעלכע ענליכע אימפרעזעס, אבער נישט ווען ס'ווערט דעמאנסטרירט אזא ארץ-ישראל-בילד, וואס בעווייזט דעם נייעם אויפבוי פון אונזער היימלאנד.

גיין, פאר אזעלכע בילדער האבען אונזערע יודען נישט קיין פערשטענדניש...

א מעשה מיט א פערבלאנדזשעטע קוגעל...

עס האט זיך פערלאפען ביי אונז אין שטאדט פאלגענדער קוריאז וועגען קוגעל.

א געוויסער צ. אויף דער פילסודסקי גאס האט שבת געפראוועט שבע ברכות פון זיין טאכטער, האט דער בעקער וו. אויך פון דער זעלבער גאס, מיט וועלכען צ. איז אין האנדעלס-בעציהונגען, איהם געשיקט אלס מתנה א געפיהלטע קוגעל, וואס איז ספעציעל געמאכט געווארען מכל מעדני מלך. דער שליח אבער האט די קוגעל גאר געטראגען אנשטאט צו די מחותנים—צו א געוויסען מ., אויך אויף דער פילסודסקי גאס.

מ'—ס משרת, וועלכע האט אנגענומען די מתנה, איז געווען זעהר צופרידען און האט—נאר דא זענען שוין פערהאנען חלוקי-דעות. יש אומרים, אז די פאמיליע מ. האט די קוגעל אליין אויפגעגעסען און זאגאר מכבד געווען זייער געליבטען הונד מיט א שטיקעל קוגעל. די פאמיליע מ. לייקענט אבער שטיין און ביין און ערקלערט, אז זיי האבען פון דער קוגעל נישט כועם טעם געווען, נאר זיי האבען זי צוטיילט צווישען ארימע לייט. ווי עס זאל אבער נישט זיין האט דער בעקער נישט געהאט קיין אהנונג, אז די ספעציעל-צוגעגרייטע קוגעל, מיט וועלכער ער האט געוואלט מהנה זיין זיין סוחר, איז אנגעקומען אין נישט-ריכטיגע הענד. נאר ערשט אין 8 טאג ארום, ווען דער ה' וו. האט געשיקט צום מחותן נאך דער וואזע, אויף וועלכער די קוגעל איז געלעגען, איז ארויס דער גאנצער אמת. דער מחותן האט גע'טענה'ט לא דובים ולא יער, מיר האבען נישט דערהאלטען קיין קוגעל און אויך נישט קיין וואזע, האט מען דאך אנגעהויבען חוקר ודורש צו זיין און מען איז ענדליך געוואויר געווארען די ריכטיגע אדרעס, וואוהין די קוגעל איז מגולגל געווארען...

האט זיך געמאכט א טענה. דער בעקער שרייט, אז מען זאל איהם בעצאהלען פאר דער קוגעל. דאן האט ער נאך א טענה, וואס זיי האבען איבערהויפט צוגענומען די קוגעל, וויסענדיג, אז דאס איז נישט פאר זיי און דערמיט פערשאפט די מחותנים צער, די פאמיליע מ. ווידער האט א גרעסערע טענה, אז זיי האבען קיינעם נישט געבעטען מען זאל זיי שיקען קוגלען, און דער עיקר, אז זיי האבען נישט פערזוכט די קוגעל.

סיי-ווי וועט נאך די מעשה מיט דער פערבלאנדזשעטער קוגעל אנשפארען אין די הויכע פענסטער...

סמאל.

צווי שטאנדפונקטען

פון לעא קעניג.

עס זענען דא א סך קארעקטע און ליבעראלע ענגלענדער, און אייראפעער בכלל, וועלכע זענען, קען מען זאגען, גאנץ אויפריכטיגע געגנער פונ'ם היט-לערישען אנטיסעמיטיזם און נאציזם בכלל און זענען דאך געגען וועלכען עס איז באיקאט פון דייטשלאנד, ווייל זיי גלויבען, אז דערמיט וועלען זיי נאר „די לאגע ערגער מאכען“.

זיי גלויבען, אז מיט זייער אנטייל-נעהמען אין די פערשידענע אפיציעלע דייטשע ימים-טובים, דעמאנסטראציעס און פערשידענע נאצישע מלוכה-אונ-טערנעהמונגען, שטיצען זיי דערמיט נאר די מעסיגע און פרידליכע סאציאלע שיכטען אין דייטשלאנד.

„עס זענען דאך פערהאן מיליאנען דייטשע בירגער, וואס זיי איז גארנישט צום הארצען היטלערס רעזשים, פאר וואס-זשע זאלען מיר אויך זיי באיקא-טירען און איזאלירען“?

דאס זענען די ארגומענטען פון א סך אויפריכטיגע געגנער פון נאציזם.

נאטירליך נוצען זיך מיט די ארגו-מענטען אויך א סך פאליטישע פריינד פונ'ם היטלעריזם, וועלכע בעהאלטען, לעת עתה, צוליב טאקטישע טעמים, זייערע אמת'ע רעאקציאנערע סימפאט-יעס און קאלירען.

אבער ווי געזאגט, זענען דא זעהר פיעל אויפריכטיגע ליבעראלע בירגער, וועלכע מיינען און גלויבען, אז זיי שטיצען נאר דאס אפאזיציאנעלע דייטש-לאנד, ווען זיי נעהמען אנטייל אין די נאצישע אונטערנעהמונגען.

און זיי פאהרען אפט קיין דייטש-לאנד, רעפערירען דארט, קומען ווירק-ליך אין קאנטאקט מיט די מעסיגערע און פערנונפטיגע דייטשע בירגער; און זיי קומען צוריק און דערצעהלען, אז מען האט זיי געלאזט דארט פריי און אפען רעדען, און אז זיי האבען זיך געטראפען דארט מיט א סך פרידליכע קולטורעלע דייטשען, וואס האבען זיך מיט זיי און מיט זייער קריטיציזם גע-פרעהט.

הייסט עס, אז זיי האבען דאך דער-מיט געהאלפען די מעסיגערע שיכטען אינ'ם איצטיגען דייטשלאנד — דער אפאזיציע.

איצט לאמיר זעהען צי די ארגומענ-טען זענען ריכטיגע.

שוין א פאר יאהר ווי די מעסיגע און ליבעראלע אייראפע (פון דער רע-אקציאנערער איז דאך אפגערעדט) טא-לערירט דעם היטלער-רעזשים, זאגט זיך אב פון וועלכע עס איז אפיציעלע באיקאטען מיט דער „פרומער האפ-נונג“, אז דערמיט וועלען זיי „ווייכער מאכען היטלערס הארץ“, מעסיגער און הומאניטארער מאכען דעם נאציזם, און ממילא ביסלעכווייז הויבען דעם פרעסטיזש און די דעה פונ'ם מעסיגען און פרידליכען דייטשטום.

ס'איז שוין א פאר יאהר, ווי פאלי-טיק בנוגע דעם היטלעריזם האלט אן. שוין א פאר יאהר פון זינט די פער-שידענע גראנדיעזע דעמאנסטראציעס און מאניפעסטאציעס געגען דעם היט-לעריזם (אין אייראפע און אמעריקע) האבען זיך אבגעשטעלט. נאר די לי-בעראלע געזעלשאפטליכע שיכטען, הא-בען אנגעהויבען אנערקענען און אנטייל נעהמען אין אלע כמעט נאצישע מלו-כה-אונטערנעהמונגען.

נו, חאט עס געהאלפען: איז דער נאצי-רעזשים מענשליכער, פאליטישער און עלאסטישער געווארען?

איז די אפאזיציע אין דייטשלאנד שטארקער געווארען א דאנק דער טא-לעראנטער טאקטישער און פאליטישער שטיצע, וואס דער מעסיגער ליבערא-ליזם און פארלאמענטארער קאנסער-וואטיזם האט געגעבען היטלערן?

איך גלויב, אז נישט נאר די עלע-מענטען, וואס ליידען דירעקט און אונ-דירעקט פונ'ם נאצי-רעזשים, נאר אויך נישט-יודען און נישט פאציפיסטען און ראדיקאלען, וועלען מוזען אויף דער פראגע ענטפערען מיט א גרויסען ניין.

דער נאצי-רעזשים איז פאר די לעצ-טע פאר יאהר גארנישט געמעסיגט גע-ווארען. און די אפאזיציאנעלע שיכטען אין דייטשלאנד האבען גארנישט גע-וואונען פון דעם טאלעראנטען אייראפ-פעאישען ליבעראליזם, וועלכע האט זיי געמיינט צו העלפען מיט די פער-שידענע אפיציעלע און האלב-אפיציעלע אנערקענונגען, וואס זיי האבען געגע-בען דעם נאצי-רעזשים.

פערקעהרט, דער פסיכאלאגישער עפעקט אויף די אפאזיציאנעל-געשטימ-טע דייטשע שיכטען איז געווען פער-קעהרט צו דעם איינדרוק, וואס זייערע פריינד האבען געוואלט אויף זיי מא-כען.

זיי האבען איינגעזעהען, אז אויך די גרויסע וועלט די פארלאמענטארע לענדער, און א סך ליבעראל-געשטימ-טע אינטעלעקטואלען און ספארט-לייט, אנערקענען זייערע איצטיגע הערשער, האבען זיי נאך טיפער איינגעבויגען זייערע קעפ און שווייגען נאך שווע-רער און נאך פינסטערער.

מיט זייער געצווימטער פרעסע, וועל-כע דערצעהלט זיי גארנישט וואס דאר-טען מהוט זיך, טראכטען איצט מסתמא מיליאנען פרידליכע מיטעלקלאסען דיי-טשען: אונזער רעזשים מוז גארנישט זיין געפעהרליך, ווען אפילו דער איי-ראפעאישער און אמעריקאנער ליבע-ראליזם נעהמט אנטייל אין זיינע שמחות און פארעדען.

און אין סך-הכל קען מען זאגען, אז נישט די דייטשע אפאזיציע האט גע-וואונען פון דער טאלעראנטער פאלי-טיק בנוגע צו דעם היטלעריזם, נאר דער נאצי-רעזשים גופא.

און אנ'איבערגעזעטיגטער פון די פערשידענע אפיציעלע און האלב-אפי-ציעלע אנערקענונגען, ווערט ער אלץ ביטערער, געפעהרליכער און יד-רמה'-דיגער.

און אז די ברוטאלע און נישט פער-אנטווארטליכע נאצי-מאכט, וועט ארויס-פלאצען פון זייערע ברעגעס מיט א נאך פיעל שוידערליכערען סאציאלען פערברעכען, וועט די אייראפעאישע געזעלשאפטליכע מיינונג, וועלכע האט זיי ביז איצט מיט גוטע און פרידליכע כוונות טאלערירט, נישט קענען זאגען: „אונזערע הענד האבען דאס בלוט נישט פערגאסען“.

דער אפענער בריעף פון טשענסטאכאווער רב צו א גלח וועגען שחיטה-ענין*)

(א פראגמענט פון דער בראשור פון הרב נחום אש „אין פערטיידיגונג פון דער יודישער שחיטה“)

אין יאהר 1929 — אין צוזאמענהאנג מיט דער רעדע פון קסיאנדז וו. אין ווארשאווער שטאדט-ראט וועגען דער שחיטה — האב איך געשריבען דעם נעבענוואַרטיגען בריף, וועלכען איך האב זיינערצייט נישט פערעפענטליכט, ווייל די שחיטה-פראגע איז דעמאלס אראפגענומען געווארען פונ'ם טאג ארדנונג אין שטאדט-ראט. דעם דאזי-גען בריף, וועלכער האט פונדאסניי בע-קומען א געוויסע אקטועליטעט, פערעפענט-ליך איך איצט.

הויכגעשעצטער גייסטליכער!

מיט א לעבהאפטער פעראינטערעס-סירונג האב איך נאכגעפאלגט דעם גאנג פון דער דיסקוסיע וועגען שחיטה פון בהמות, וואס האט זיך צופלאקערט אין ווארשאווער שטאדט-ראט. צווישען די פערשידענע שטימען פון די שחיטה-געגנער האט זיך מיט א בעזונדערער בולט'קייט אויסגעצייכענט אייער שטים, זעהר-הויכגעשעצטער גייסטליכער. לע-זענדיג אין די צייטונגען דעם בעריכט פון אייער לעצטער רעדע, האט זיך מיר דערמאנט א כאראקטעריסטישער יודישער אנעקדאט:

מ'האט אמאל א געוויסען יוד גע-מאכט א פארוואורף, אז ער האלט נישט דעם תענית, וואס מ'האט מתקן-געווען צוליב'ן פיינליכען טויט פונ'ם נביא גדליה. „הלמאי זאל איך פאסטען צוליב א געשעהעניש, וואס איז זיך פערלא-פען מיט טויזענדער יאהרען צוריק, דער נביא גדליה בן אחיקם וואלט דאך סיי-ווי שוין איצט נישט געלעבט, ווען מ'וואלט איהם אפילו נישט ערמארדעט“.

ווען מען האט דעם יוד אויפגעווי-זען די נאאיוויטעט פון זיין אויפפאסונג, איז ער געפאלען אויף אנ'אנדערער המצאה: „ווען מען וואלט מיך ערמאר-דעט, וואלט זיכער אויך דער נביא גדליה נישט געפאסט צוליב דער דא-זיגער סבה“.

צום סוף, ווערענדיג צוגעדריקט צו דער וואנד, האט ער זיך מודה און מתוודה-געווען: „כ'פאסט נישט, ווייל כ'וויל נישט“.

אט די דאזיגע צווי קורצע און קערנדיגע אויסדרוקען: „כ'וויל נישט“ גיבען אונז דעם שליסעל צום פערשטע-הען די שטעלונג פון די שחיטה-געגנער.

די הערען געגנער האבען אין אנ-הויב אנגעלאדען זייערע הארמאטען מיט ארגומענטען פון הומאניטארער און עקאנאמישער נאטור. ערשט צום סוף, נישט שפילענדיג זיך אין קיין ווייטערע פשט'לעך, האבען זיי אליין קוואליפי-צירט זייערע הומאניטארע און עקאנאמי-שע טעמים, אלס געוועהנליכען אויסרייד.

מיר אבער, יודען, האבען דערפון געוואוסט באלד אין תחילת פון דער דיסקוסיע, ווארום, ווי-אזוי קען מען קעמפפען אין נאמען פון צער-בעלי-חיים געגען יודען, אין דער צייט, ווען דאס איז איינס פון די אונערשיטערליכס-טע עיקרים פון דער יודישער רעליגיע.

אלע געזעצגעבער פון אונזער רע-ליגיע האבען געלערנט, אז ווען עס ענטשטעהט די הארבע נויטווענדיגקייט אויסצופיהרען א שטראף איבער א מענש, דארף דאס אויסגעפיהרט ווערען אויף אזא אופן, אז מען זאל פערקלענערען ביז א מינימום די ליידען פון פער'משפט'ן; דאסגלייכען האבען זיי געלערנט, אז דאס שחט'ן די בהמה דארף אזוי פארקומען, אז עס זאל פעראור-זאכען איהר וואס ווייניגער יסורים. די דאזיגע לעהרע, די דאזיגע אונאויפהער-ליכע רחמנות-פראפאגאנדע, נישט נור פאר מענשען, נור אויך פאר אלע חיות, איז געווארען דער יסוד פונ'ם ביז-איצט דערהאלטענעם שחיטה-סיס-טעם, בנוגע וועלכען די מיינונגען פון פיעל גלענצענדע וויסענשאפטלער שטעלען-אויס אנ'אטעסטאט פון דער גרעסטער הומאניטעט. דעריבער טאקי, אין הסכם מיט די פארשריפטען פון דער יודישער רעליגיע, דארף די שחיטה פון בהמות, ווי אויך פון עופות, אויסגעפיהרט ווערען דורך ספעציעל-קוואליפיצירטע מענשען; דאס מעסער פון שוחט אונטערליגט שטענדיג א געוויסענהאפטער אונטערזוכונג, צי עס האט נישט די קלענסטע פגימה, וואס וואלט געקענט פעראורזאכען דער גע'שחט'ענער בהמה איבעריגע יסורים.

ווען עס וואלט דעם הויכגעשעטצטען גייסטליכען נור געגאנגען וועגען דער אקפיווער רחמנות-פראקטיק, וואלט איך איהם פארגעשלאגען אט-וואס:

אויף גאט'ס וועלט לעבט א פאלק, שוין זייט טויזענדער יאהרען געפיי-ניגט, גע'רודפ'ט, אונברחמנות'דיג גע-טריבען פון איין לאנד אין צווייטען; א פאלק, וואס אין פיעל לענדער קען עס נישט געפונען א זיכערען רוה-ארט; א פאלק, וועמען מ'זאגט-אב די פולע בירגערליכע רעכט און מ'נעהמט ביי איהם אוועק די עקזיסטענץ-מקורות; א פאלק, וואס ווערט גייסטיג און עקא-נאמיש אונטערדריקט, וואס פאלט טיילמאל אין זיין היסטארישען מערטי-רער-וועג אפט אלס קרבן פון ברוטאלע איבערפאלען און פאגראמען.

וואסער גרויס און דאנקבאר פעלד שטעלט זיך פאר אט דער גורל פון דאזיגען פאלק אויס-צולאדענען אמת'ע, און נישט-אנגע-שטעלטע, רחמנות-און מיטלייד-געפיה-לען. געהען אויפ'ן ברעג פון דאזיגען ים פון צורות און ליידען, איינ-הערען זיך אין די דורכדרינגענדע קלאנג-קולות, וואס הילכען פון איהם ארויס! אויב מען קען דאס נישט טהון אין נאמען פון מענשען-ליבע, קען און דארף מען דאס, לפחות, טהון אין נא-מען פון רחמנות פאר כלערליי לעבע-דיגע וועזענס. אבער — איהר האט זיך דערין אליין מודה-געווען — דאס איז נור געווען סתם א תירוץ.

אזא עהנליכער תירוץ איז אויך געווען דער דורך אייך ארויסגערוקטער ארגו-מענט פון עקאנאמישער נאטור, ווארום עס אונטערליגט קיין שום צווייפעל נישט, אז די שחיטה פערביליגט דאס פלייש פאר נישט-יודען. יודען צאהלען טייערער פאר די ערגערע טיילען, אנערקענטע פאר כשר, און א דאנק דעם צאהלען די קריסטען ביליגער פאר די בעסערע טיילען, וועלכע ווערען נישט בענוצט דורך דער יודישער בע-פעלקערונג. צוליב דעם וועט דאס פערווצהרען אדער בענרעניצען די שחיטה ארויסרופען א פערטייערונג פון פלייש פאר די קריסטען. דעריבער האט איהר פולשטענדיג ריכטיג רעזיגנירט אויך פון צווייטען ארגומענט.

מיר געהען, בכן, איבער צום דריטען און לעצטען, דעציזירענדען ארגומענט, וועלכער איז געגען דעם בענוצען דורך קריסטען פלייש, וואס ווערט

---

*) צוליעב דער אקטואליטעט פון דער שחיטה-פראגע געפונען מיר פאר נויטיג צו געבען אונזע-רע לעזער א רייה אינטערעסאנטע אויסצוגען פון דער ווערטפולער וויסענשאפטליכער ארבייט פון היגען רב ר' נחום אש שליט"א אונטער'ן נאמען „W obronie uboju rytualnego“, אין א יודישער איבערזעצונג. די דאזיגע בראשור, ווי בעוואוסט, האט ארויסגערופען א שטארקען רושם אין לאנד, ווי אויך אין אויסלאנד.

קודם-כל גיבען מיר דא דעם כאראקטעריסטי-שען בריף פון היגען רב שליט"א צום גלח וו., געשריבען אין יאהר 1929, וואס געפונט זיך אלס הוספה אין דער דאזיגער בראשור.

די רעדאקציע.

וואס געהערט, וואס געזעהן.

הלכות שחיטה

די אקטועלסטע פראגע, וואס שטעהט היינט אויפ'ן טאג-ארדנונג פאר'ן פוי-לישען יודענטום איז די צער-בעלי-חיים פראגע, ריכטיגער — די שחיטה-פראגע, אזוי, אז דאס אמת'ע „צער-בעלי חיים“, וואס קומט פאר איבער יודען אין טרוסקאלאס, קלאבוצק, קרעפיץ, פושיסטאין א. ז. וו. ווערט אוועקגעריקט אין א זייט, און אפילו זי, די כשר'ע צדיקית, מאדאם פריס-טאראווע אליין, וואלט אויך מסתמא, ווען מען קומט איהר דערצעהלען, אז צעהנדליגער יודען ווערען טאג-טעגליך צושלאגען, בעפאלען, וואלט זי אויך נישט געמאכט דערפון קיין וועזען, בעת עס איז דא אזא העכסט וויכטיגע פראגע, ווי יודישע שחיטה, ד"ה אויף וואס פאר אנ'אופן א בהמה זאל גע-שאכטען ווערען.

היות אבער, ווי אויך די היגע ענ-דעקעס האבען אריינגעטראגען אין הי-גען סיים המכונה שטאדט-ראט א פאר-שלאג וועגען אסר'ן די שחיטה אדער ווי זיי זאגען „שעכיטע“, וויל איך ווידמענען מיין היינטיגען „וואס גע-הערט וואס געזעהן“ אויסשליסליך דעם דאזיגען ענין.

כ'האלט, אז מיינע לעזער וועלען מיר דערפאר דאנקבאר זיין, ווארום אויך זיי זענען פעראינטערעסירט, ווי אזוי אזא שחיטה ענין ווערט בעהאנ-דעלט דורך די „למדנים“ פון ענדע-קישען ח"ר.

די היסטארישע זיצונגען

דער שחיטה-ענין אין היגען שטאדט-ראט האט געהאט די זכייה צו פער-נעמען צווי זיצונגען, ווייל צוליעב פערשידענע טעמים, וואס איהר וועט שפעטער זעהען, איז אין מיטען דע-באטע, די זיצונג איבערגעריסען גע-ווארען און מען האט זי אבגעלייגט אויף א צווייטען אוועגד, אויף מאנ-טאג (די ערשטע זיצונג איז פארגע-קומען מיטוואך דעם 26-טען לוטי 1936 י.)

נאך בייטאג זענען ארומגעגאנגען פערשידענע קלאנגען וועגען דער שטע-לונג פון דער ב"ב-פראקציע און אי-בערהויפט וועגען דער פ.פ.ס. אישער פראקציע. דער לידער פון די פ.פ.ס. פראפ. דזיובא האט צוגעזאגט, אז זיי וועלען שטימען געגען דעם ענדעקישען פארשלאג; אנדערע פ.פ.ס.-אווצעס האבען געזאלט זאגען, אז היות, זיי זענען בכלל געגען רעליגיע, וועלען זיי שטי-מען אבצושאפען די יודישע שחיטה.

געקומען זענען מיר צו דער זיצונג געשפאנט, די גאלעריע איז מעהר ווי אלעמאל איבערפולט, און מען פיהלט בחוש, אז אין דעם דאזיגען זאל וועט זיך היינט אבטהון עפעס היסטארישעס, אז אין דער געשיכטע וועט יעדענפאלס דער היינטיגער אוועגד האבען א גע-וואלדיגע בעדייטונג.

אין ערווארטונג.

ענדליך ווערט די זיצונג געעפענט. צעהלט מען איבער די ראטמענער ווייזט זיך ארויס, אז פון דער ענדע-קישער פראקציע פעהלען 2 מאן, פון די ב.ב. פעהלען 6 ראטמענער, און אויך פון די פ.פ.ס. זענען נישט גע-קומען עטליכע און דער עיקר האט אונז בעאונרוהיגט, וואס עס פעהלט אויך דער פ.פ.ס. אישער לידער פראפ. דזובא, און באלד ווערט עס קאמענ-טירט אלס א שלעכטער סימן, ווארום היות ווי הארט פאר דער זיצונג פון שטאדט-ראט האט די פ.פ.ס. אבגע-האלטען א בעראטונג וועגען אננעמען א שטעלונג צו דער שחיטה-פראגע און אזוי ווי פראפ. דזיובא איז יעצט נישט געקומען אין שטאדט-ראט, הייסט עס, אז די פ.פ.ס. וועט שטימען געגען דער שחיטה, איז געוויס דעריבער אלס פראטעסט ה' דזיובא נישט געקומען — ווערט מען נאכמעהר דענערוויירט, ענ-דליך קומט ער צוגעהן און עס ווערט אונז לייכטער אויפ'ן הארצען...

דער ערשטער ענדעקישער דורכ-פאל

באלד ווי די זיצונג ווערט געעפענט טראגט אריין אנ'ענדעקישער פארשטע-הער א פארשלאג, אז מען זאל די שחיטה-פראגע, וועלכע שטעהט אויפ'ן 13-טען פונקט איבערריקען אויפ'ן 5-טען פונקט. מען גצמט צו דער אב-שטימונג און די ב.ב. מיט די יודען שטימען געגען. די פ.פ.ס. האלטען זיך אב, און דער ענדעקישער פאר-שלאג פאלט אדורך.

אויפ'ן הארצען ווערט לייכטער, זאל דאס זיין אנ'אנזאג, אז די ב.ב. זענען געגען דעם ענדעקישען פארשלאג?

עס לאזט זיך אפילו נישט גלויבען, נאר דאך פרעהט מען זיך מיט דעם ערשטען ענדעקישען דורכפאל.

א יודישער מאמענט

ציהט זיך א זיצונג עטליכע שעה כסדר, ס'ווערען בעהאנדעלט פערשי-דענע פארשלאגען, פארגעלעזען צי-פערען, נאר קיינעם אינטערעסירט עס נישט, אלע ווארטען אויף דער אמת'ער אטראקציע פון אוועגד. בעת עס קומט צו דער פראגע וועגען ארבייטסלאזיג-קייט, ווערט דער עולם אויפגעהייטערט. די פ.פ.ס. האלטען מיטינג-דרשות און שילדערן די נויט פון די ארבייטס-מאסען, אז נאר דער סאציאליזם קאן לעזען די ארבייטסלאזע פראגע; קומען ווידער צו געהן די ענדעקעס און דערצעהלען, אז אויב מען וועט די יודען ארויסטרייבען פון פוילען, וועט נישט בלייבען קיין איין פוילישער אר-בייטסלאזער. נעמען דאך די יודישע ראטמענער ס'ווארט, ווערט א געפיל-דער, און נישט בלויז אויף דער גא-לעריע, נאר אויך צווישען די ענדע-קישע ראטמענער אין זאל גופא.

א פראפא די ענדעקישע ראטמע-נער: אלע מאל האבען די ענדעקעס אריינגעפיהרט אין שטאדט-ראט, אמת, פערביסענע אנטיסעמיטען, וועלכע הא-בען אבער געהאט אין זיך אביסעל קולטור; יעדענפאלס אויסערליך האבען זיי געמאכט אזא איינדרוק. דער רוב פון די היינטיגע ענדעקישע ראטמענער, זאלען זיי מיר מוחל זיין, מאכען דעם איינדרוק פון א חברה זאוואדזיע-מענ-שען, מגושם'דיגע פנים'ער, יעדען מא-מענט זענען זיי גרייט זיך צו שלאגען. איז ווען א יודישער ראטמאן האט אבגעענטפערט א פאר ווערטער, איז געווארען א טומעל אויף די ענדעקישע בענק און ס'האבען זיך געהערט אזעל-כע ווערטער, ווי: „זאראז דאסטאניעש וו' מארדע“, „זשידזשע, דא פאלעס-טיני“, און ווען נישט דער טאקט פון די יודען, וואלט בעשטימט געקומען צו א געשלעג.

דער צווייטער דורכפאל.

אין די קולוארען קומען דערווייל פאר בעראטונגען. אט בעראט זיך דער גאנצער ב.ב.-קלוב. מען רופט אויך אריין דעם פ.פ.ס.-אוויעץ דזיובא און נאך עטליכע מינוט קומען זיי צוריק. לויפט מען דאך געוואויר ווערען, וואס פאר א בעשלוס זיי האבען אנגענומען, דערזעהט מען, אז צווישען די ב.ב. און פ.פ.ס. איז געקומען צו אנ'איינהייט-ליכע רעזאלוציע. דהיינו: זיי וועלען אריינטראגען א דעקלאראציע, וועלכע לויטעט, אז היות אין פרינציפ זענען זיי געגען דער יודישער שחיטה, נאר אזוי ווי דער זעלבער פארשלאג גע-פינט זיך שוין אין סיים, לעגען זיי פאר, אז מען זאל איינגאנצען קיין בע-שלוס נישט אננעמען נאר דעם גאנ-צען ענין איבערשיקען קיין ווארשא.

ווען די ענדעקישע פראקציע האט זיך דערוואוסט וועגען דאזיגען בע-שלוס, האט דער פיהרער פון דער ענדעקישער פראקציע ראטמאן זא-

מכלומרשט געהייליגט דורך דער ברכה פון א רב 1). אט דא, וועלענדיג בעוואוסטזיניג שטעלען די דאזיגע פראגע, בין איך זיך מגלה צו זיין א טייל פון דעם היוכגעשעצטען גייסטליכען, וואס וועט איהם פערוואונדערן א גרויסע זאך. עס געהט נעמליך דערין, וואס מיר, יודען, זאגען אויך א ספעציעלע ברכה פאר דער זון, לבנה, פייער, ערד, יא און אנדערע נאטור־ערשיינונגען. אלזא, אויב דער היוכגעשעצטער גייסטליכער וואלט געוואלט דערפיהרען זיין פרינציפיעלע שטעלונג צו די ווייטגעהענדסטע קאנסעקווענצען, וואלט ער זיך געמוזט אבזאגען פון'ן זון־שטראהלען, לבנה־שיין, וואריאמקייט, פייער, נישט אויף דער יבשה און נישט אויפ'ן ים. כ'בעט אבער זיך צוליב דעם נישט צו פיעל צו בעאונרוהיגען. די לאגע איז נישט אזוי־טראגיש, ווארום אין דער ווירקליכקייט הייליגען מיר נישט די זון, נישט די לבנה און נישט עפיס אנדערש, ווארום אונזער רעליגיעזע פער־ווערט אונז דאס בפירוש. איהר קענט אלזא גאנץ דרייסט ווייטער געניסען פון אלע ערדישע קנינים, פון דער זון און לבנה, נישט זייענדיג בעזארגט, אז זיי זענען געהייליגט געווארען דורך יודען. אונזערע דאזיגע רעליגיעזע פארשריפטען, וואס מיר פיהרען אויס אין אנבליק פון די נאטור־כוחות, זענען נישט קיין פערהייליגונגס־אקטען פון די אדער אנדערע ערשיינונגען, נור דאנקזאגונגען, וועלכע מיר דריקען אויס דעם אויבערשטען, וואס האט בעשאפען די דאזיגע גרויסע וועלט אין איהר גאנצער אונגעהויערער רייכקייט, כדי צו ערמעגליכען און פערגרינגערן די מענשען דאס לעבען אויף דער ערד.

בכדי בולט'ער צו אילוסטרירען די דאזיגע זאך, וועל איך ברענגען עטליכע משלים. ווען די זון שיינט מיט א בעזונדערער קראפט — דאנקען מיר ג—ט פאר דער זון (עושה מעשה בראשית); מיט'ן קידוש־לבנה זענען מיר אויסען צו דאנקען פאר דער לבנה (מחדש חדשים); דאסגלייכען דאנקען מיר פאר דער אונשעצבארער מתנה פון פייער (בורא מאורי האש) א. א. וו. אבער דאס אלץ, פארוואס מיר דאנקען, בעקומט נישט דורך אונזער תפילה קיין שום אייגענשאפט פון הייליגקייט.

געה איך איצט איבער צו דעם עצם ענין. יעדען טאג, צוטרעטענדיג צו דער שחיטה פון בהמות, זאגט דער שוחט — און נישט דער רב — די געהעריגע ברכה. די דאזיגע תפילה איז נישט קיין פערהייליגונגס־אקט פון דער בהמה, נור זי איז א דאנק אויסדרוק צו ג—ט דערפאר, וואס מיט זיין חסד האט ער אונז געלייזעליגט, ערלויבענדיג אונז — אויס נויטווענדיגקייט — א געוויסע אכזריות אין בעצוג צו דער בהמה. דעריבער דארפען מיר דאס טהון אזוי, אז עס זאלען פערקלענערט ווערן זיך די ליידען פון די פערפאלגטע בעשעפענישען — אט אזא אופן האט ג—ט אונז אנגעוויזען.

וואס שייך ווידער דער רעטארישער פראגע, וועלכע איז בעריהרט געווארען דורכ'ן היוכגעשעצטען גייסטליכען אויפ'ן אדרעס פון יודען: צי זיי וואלטען מסכים געווען צו געניסען דערפון, וואס עס איז געהייליגט געווארען דורך א גייסטליכען פון דער קאטוילישער אמונה, ערלויב איך מיר צו ענטפערן אט־וואס:

עס איז אלגעמיין בעוואוסט, אז די עקזיסטירענדע ביי אונז רעגירונגס־און קאמונאלע אינסטיטוציעס, בעשטימטע פאר'ן כלל־איינוואוינער, ווערען געהייליגט דורך קאטוילישע גייסטליכע. מיט א קורצער צייט צוריק בין איך געווען אנוועזענד אויף א הייליגונגס־פייערליכקייט פון לאקאל פון קרייז־געריכט אין טשענסטאכאוו. זאל, אלזא, אזוי געפעליגסט מיר דער היוכגעשעצטער גייסטליכער אנווייזען איין קאנקרעטען ביישפיל, אז איינער פון די יודען זאל זיך צוריקהאלטען פון אריבערצוטרעטען דעם שוועל פון דער אינסטיטוציע, וועלכע איז געהייליגט געווארען דורך א קאטוילישען גייסטליכען. דאסזעלבע קען מען אנווענדען לגבי שפיטעלער, שולען און קראנקען־קאסעס — פונדעסטוועגען אבער וועט קיינער פון אונז זיך נישט אבזאגען פון זיי נאר דערפאר, ווייל זיי זענען געהייליגט געווארען.

לויט דער ריי'ה, אלזא, פאלט־אב דער דריטער ארגומענט.

מיט'ן מאמענט, ווען פון ארסענאל פון די שחיטה־געגנער פאלען־אב כל־ערליי אנדערע ארגומענטען, בלייבט איבער איינס—זיך געוויסענהאפט מודה צו זיין, נארנישט פערהוילענדיג:

„מיר ווילען נישט"!

שטעלט זיך, אלזא, די פראגע: נאכוואס איינגאנצען צו ערוועקען דעם דאזיגען ענין, קיינער קען דאך דערפון נישט האבען דעם מינדעסטען נוצען. צי זאל דא טאקי זיין דער איינציגער גורם, דער איינציגער דראנג — דער אונווילען, וואס פליסט־ארויס פון די נאציאנאלע און רעליגיעזע אונטערשידען? אויב יא אזוי, טא אויסנוצענדיג די דאזיגע געלעגענהייט, וועל איך מיך ווענדען צום היוכגעשעצטען גייסטליכען מיט א געוויסער פראפאזיציע, צו וועלכער איך בין מקים אנ'אנזערען יודישען אנעקדאט.

אויף אנ'אלגעמיינער פערזאמלונג פון א „הכנסת־כלה"־אינסטיטוציע איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די טעטיגקייט ווערט כסדר שוואכער. ווי עס האט אויפגעקלערט די פערוואלטונג, שטעקט די סבה דערין, וואס יעדעס נייע פארפאלק פעראורזאכט דער אינסטיטוציע א דאפעלטע הוצאה, ווייל ס'האבען חתונה אנ'ארימער חתן מיט אנ'ארימער כלה. נאך א בעראטונג און מיינונגס־אויסטויש איז בעשלאסען געווארען צו פערקלענערן די אויסגאבען אויף אזא אופן: מ'זאל חתונה מאכען ארימע מיידלעך מיט רייכע בחורים און ארימע בחורים מיט רייכע מיידלעך. וועגען דאזיגען בעשלוס האט זיך די פערוואלטונג געוואנדען צום רב, מיט דער בקשה אונטערצושטיצען די דערמאנטע אקציע. דערויף האט דער רב געענטפערט: „איך נעם אויף מיר א העלפט פון דער אויפגאבע, כ'נעם מיך אונטער צו שאפען פאר אייך די ארימע קאנדידאטען און קאנדידאטקעס, וואס דארפען חתונה האבען; איהר ווידער פועלט אויס ביי די עשירים, אז זיי זאלען וועלען חתונה האבען מיט די ארימעלייט".

מיט אזא ענליכען פארשלאג ווענדע איך מיך צו אייך, היוכגעשעצטער גייסטליכער. איך לייג אייך פאר מיין מיטהילף ביים פעראייניגען די יודען מיט די קריסטען, וועמען איהר רעפרעזענטירט, און נעם אויף מיר א העלפט פון דער אויפגאבע: כ'וועל אייך ליפערן די ארימע — די יודען, און איהר, געערטער גייסטליכער, בעאיינפלוסט אין דעם זעלבען גייסט די רייכע — די קריסטען.

מיט דרך ארץ

הרב נחום אש.

1) די פראגע וועגען דער ברכה, וואס ווערט געזאגט פאר'ן צוטרעטען צו דער שחיטה, ווערט ווייטער פארטגעזעצט דורך די שחיטה־געגנער („וויאדאמאסשי ליטעראצקיע" נומ. 15 פון 14 קוויעטשען 1935, ארטיקעל פון וו. מעלצער א. נ. „שווארצע יבשה — ווארשא, רעליגיע און בעפּססיק"), אויך דורך גלת כזשעטשאק אין זיין בראשור „וועגען שהיטה לויט תורה און תלמוד".

מרדכי קויפמאן

א מענש זוכט ארבייט

נאָוועלע

סוף

קומענדיג אין גאס אריין הויבט לעאן אן שפרייזען מיט האסטיגע טריט, נישט ער געהט, נאר ער לויפט, ווי ס'וואלט איהם עפיס א בייזער רוח געיאגט, וואס ווייטער אבער, הויבט ער אן פערקלענערן דעם טעמפא, רעדענדיג צו זיך אליין: וואס איז ס'געאיילט? ווער יאגט דיך? וועסט נישט בעווייזען אנצוקומען מיט איניגע מינוט שפעטער?

אויף די פראגען קען ער זיך קיין ענטפער נישט געבען. ער ווייסט אליין נישט פארוואס. אט לויפט ער סתם אזוי, נישט האבענדיג קיין אהנונג צו־וואס און צו־ווען. ער פיהלט בלויז, אז ער פערמאגט נאך אונגעהויערען זאפאס כוח, א סך ענערגיע, וואס מוז געפינען איהר אבפלוס—לאדענט ער עס אויס אינ'ם האסטיגען שפרייזען איבער די גאסען.

אט געפינט ער זיך שוין ביים טויער פונ'ם הויז, וואו ער דארף ארויפגעהן בעטען בעשעפטיגונג, צו זיינס א קרוב, א פאבריקאנט, מיט וועמען ער איז נאך מיט עטליכע יאהר צוריק—ווען יענער איז נאך דאן געווען אין די וויקעלעך, האט זיך אנגעהויבען נאר־וואס דראפען־געווען אין גוטע, חבר'ישע בעציהונגען. ער איז דאך שוין אזויפיעל מאל דא געווען ביי איהם וועגען ארבייט און יענער האט אלץ צוגעזאגט און צוגעזאגט, כאטש דורך דער צייט האט ער שוין אנדערע, פרעמדע, געגעבען ביי זיך בעשעפטיגונג.

לעאן איז נאך אלץ נישט דעצידירט ארויפצוגעהן, ער מאכט א פאר מאל קרייזען ארום דעם טויער און ערשט דאן מיט איין שפרונג געפינט ער זיך ביים קלינגער פון דער וואוינונג.

— וואס מאכסטו, לעאן?—בעגעגענט איהם חיים מיט א שמייכעל, אבער גענוג שטייף, ווי ס'פאסט פאר א פאבריקאנט—וואס זאגסטו נייעס?

— גארנישט, אט מען לעבט. פערשטעהסט, חיים (די ווערטער שטיקען איהם אין האלז), דו האסט מיר שוין אזויפיעל מאל צוגעזאגט צו געבען עפיס א פאסטען... איך געפין זיך איצט אין אזא מצב אהן שום אויסוועג... איך דארף האבען ארבייט, וואס עס זאל נישט זיין... דו ווייסט דאך, אז איך בין זעהר א פעהיגער... איך האב געהערט, אז דו מאכסט דיר נאך א פאבריק, וועט מען דאך זיכער דארפען מענשען... נו, האב איך דיך געוואלט בעטען, אז דו זאלסט נעמען אין אכט מיין לאגע און מיר געבען בעשעפטיגונג, וואס דו האסט מיר שוין פון לאנג צוגעזאגט...

ארויסווארפענדיג פון זיך די דאזיגע ווערטער, וואס יעדעס ווארט איז געווען ווי אויסגעהאמערט און איהם געדריקט ווי א שווערע לאסט, קוקט לעאן אנגעשטרענגט אויפ'ן פנים פון זיין אמאליגען חבר, ער וויל דערקענען, וואס פאר אנ'איינדרוק זיי האבען אויף איהם געמאכט און אין רעזולטאט, וואס פאר אנ'ענטפער ס'ערווארט איהם. לעאן בעמערקט, ווי אויף חיים'ס פנים בעווייזט זיך א רויטער פלעק און באלד דערנאך בעוועגען זיך אויך די ליפען, וואס זאגען: ליידער קען איך דיך נישט צונעמען, ווייל כ'האב שוין אנגאזשירט אנ'אנדערן.

ווען מ'וואלט לעאנען מיט א האמער געגעבען איבער'ן קאפ, וואלט איהם נישט אזוי שווער געווען און וועה געטהון, ווי פונ'ם דאזיגען ענטפער. ער האט זיך אבער גלייך בעהערשט און געזאגט: ס'איז דאך נישט מעגליך. פערשטעה, חיים, די נייע פאבריק דיינע זאל דאך ערשט אין עטליכע וואכען ארום געלאזט ווערען אין בעוועגונג, ווי אזוי האסטו שוין אזויפיעל צייט פריהער אנגאזשירט מענשען?

אזוי איז עס—ענטפערט איהם חיים קאלט און אפיציעל—מעהר קען איך דיר נישט זאגען! לעאן פערשטעהט, אז יעדעס ווארט איז שוין יעצט איבריג, כאטש ס'וואלט זיך וועלען איהם אזויפיעל זאגען... ווי אנ'אבגעשמיסענער, פערשעמטער, דערנידריגטער, פערלאזט ער שנעל, די וואוינונג, כדי צו כאפען אביסעל לופט, ווען נישט, פיהלט ער, קען ער דערשטיקט ווערען פון צער.

קומענדיג צוריק אין גאס אראב, צושפרייט ער ברייטער די נאז־לעכער אום אריינצואטעמען מיט אמאל וואס מעהר לופט פון דער שניידיגער פראסטיגקייט, וואס קיהלט איהם און גלעט, ווי א געטרייע מאמע, זיין צופלאמט פנים, זיין צוהיצטען שטערן.

— אויף היינט וועט גענוג זיין וויזיטירט און געזוכט. מען דארף זיך איבערלאזען „ארבייט" אויף מארגען, איבערמארגען, איין גאט ווייסט אויף וויפיעל טעג נאך. האט מען דאך איהם ערשט נעכטען ערקלערט אויף א געוויס ארט, אז היינטיגע צייטען איז דאס זוכען בעשעפטיגונג כמעט אויסזיכטסלאז. און דאך—דאך געהט ער ווייטער, ער וועט אויך מארגען און אנדערע טעג ווידער זוכען, נישטערן, ביז — — —

לעאן געהט פאראויס. ער האט זיך שוין צוריק בעהערשט, בערוהיגט פון דעם נאר־וואס נישט־אנגענעם געפיהל. ער בעמערקט גארנישט, ווי ער איז פערקראכען ווייט הינטער'ן שטאדט, דארט, וואו הימעל און ערד זענען די איינציגע הערשער, וואו דער שניי ליגט אויסגעבעט מיט אזא רחבות'דיגער ווייסקייט. ס'איז איהם דא אזוי גוט אויף דער נשמה, ער איז דא מיט זיך אליין, ער דארף פאר קיינעם נישט זיך הינטיש ביקען, ער דארף פאר קיינעם נישט שמייכלען דאן, ווען יענער וויל דאס; דא טראכט זיך אזוי קלאר, אזוי ריין; דא דערזעהט מען, דא דערקענט מען מיט דער פולער מאס די לעכערליכקייט, די נישטיגקייט פון דער צופוילטער, דעגענערירטער, צביעות'דיגער געזעלשאפט, וואס וויל דיך, יחיד — אין אלע זיינע פארמען — איינשלינגען; וואס וויל פון דיר, יחיד, אלץ — אבער געבען גיט זי דיר גארנישט, א חוץ — בלאטע און עקעל...

* * *

מיטאגצייט. לעאן קעהרט זיך צוריק אין שטאדט. פון הינטען הערט ער א רוף: סערוואוס, לעאן! וואס מאכסטו? זעהסט זעהר גוט אויס! וואס יאגסטו אזוי? איך קען דאך דיך נישט דעריאגען. תמיד, נאר דו איילסט זיך, נאר דו יאגסט, דו מוזט מאכען זעהר גוטע געשעפטען — נישט אמת?

איין סעקונדע דויערט עס נאר און אויף לעאנ'ס ליפען בעווייזט זיך, ווי תמיד, זיין לייכטער, איראנישער שמייכעל:

אזוי איז עס, מיין פריינד, איך מאך זעהר גוטע געשעפטען...

זשיצקי אנגעהויבען קאנפערירען מיט'ן וויצע־פארזיצער פון ב.ב.־קלוב דיר. סמולסקי (דער פארזיצער סענאטאר זבירסקי איז געווען אין ווארשא), וועלכער איז זיי נישט פרעמד... און ווי מיר האבען אבסערווירט, האט זיך נאך דער קאנפערענץ געענדערט צום שלעכטען.

ענדליך איז דער שטאדט־ראט א זייגער האלב איינס ביינאכט צוגעטרעטען צו דער שחיטה־פראגע. הויבט זיך אויף ווידער דער ענדעקישער פארשטעהער און טראגט אריין א דרינגענדען פארשלאג, אז מען זאל דעם שחיטה־ענין אבשטימען אהן דיסקוסיעס. נעמט מען די דרינגליכקייט צו דער אבשטימונג, און עס שטעלט זיך פאר אזוי: די ענדעקעס שטימען פאר דער דרינגליכקיים, די פ.פ.ס. און די יודען —געגען; פון די 8 ב.ב.־ניקעס האלטען זיך 7 אב פון שטימען, וואס ווערט פערעכענט לטובת די ענדעקעס, און איין ב.ב.־ניק שטימט מיט די יודען. אין לעצטען רעזולטאט האבען די ענדעקעס 21 שטימען, די יודען 22 און די דרינגליכקייט פאלט אדורך. דאס איז געווען דער צווייטער דורכפאל פון די ענדעקעס.

דער „למדן" דרשנ'ט.

אלס רעפערענט אין דעם ענין האט די ענדעקישע פראקציע אויסגעקליבען זייער לאווניק פיאנטקאווסקי, וועלכער האט אין א שעה'דיגער רעדע געהאלטען אין איין ציטירען אויסגעדראשענע, נארישע סברות וועגען תלמוד און וועגען דער יודישער רעליגיע. גלויבט מיר, ווען די דאזיגע לעקציע הערען יודישע לומדים, וועלכע זענען בקי אין ש"ס, וואלטען זיי ערשט פערשטאנען, אז זיי אליין קאנען גארנישט, און וועגען אויסטייטשען דעם תלמוד, מוזען זיי קומען זיך לערנען ביי דעם ענדעקישען מלמד פיאנטקאווסקי...

דער איינדרוק איז אבער געווען ביי די נישט־יודישע ראטמענער, אז פיאנטקאווסקי איז אנ'אמת'ער למדן.

אבגערעדט א שעה צייט, האט ער ענדליך אויפגעהערט און אבגעזאגט דעם פזמון, אז ער איז זיכער, דאס אלע וועלען שטימען געגען דער יודישער שחיטה.

מען לייגט אב די זיצונג.

דער זייגער איז נאהנט צו 2 ביינאכט. ווען מען זאל ווייטער פיהרען די זיצונג, וואלטען מיר געהאט א מפלה דארף מען דאך געווינען צייט, כדי אפשר, אפשר וועט זיך דאך אין עטליכע טעג ארום די לאגע ענדערן. דערוויל זענען שוין פערשריבען 4 יודישע רעדנער. פלוצים גיט איינער א פארשלאג, אז מען זאל די זיצונג אבלייגען (ס'פערשטעהט זיך, אז די ענדעקעס זענען דאגעגען), כאפען זיך אן די יודען אין דאזיגען פארשלאג און שטימען אויך, אז מען זאל די זיצונג אבלייגען אויף מאנטאג.

ווי אזוי עס האט אויסגעזעהען די מאנטאג'דיגע זיצונג לייענט ווייטער.

אבגענארטע האפנונגען.

אין דער צווישען־צייט, פון דער מיטוואכ'דיגער ביז דער מאנטאג'דיגער זיצונג, איז דער יודישער צד נישט געזעסן מיט פערלייגטע הענד. מען האט געכאפט שמועסען מיט בעדייטענדע פארשטעהער פון דער ב.ב.־און פ.פ.ס.־אישער פראקציעס און געפרובט ווירקען, אז זיי זאלען בעאיינפלוסען זייערע חברים נישט צו שטימען פאר'ן ענדעקישען פארשלאג.

עס האט זיך געקאנט אויסדאכטען, אז ס'וועט דאך קומען אנ'ענדערונג לטובת די יודען. קורץ פאר דער שטאדט־ראט זיצונג האט דעפוטאט קאבילעצקי און פראפעסאר דזיובא ארומגעפארט זיך ארום די ראטמענער פון זייערע פראקציעס און זיך בעמיהט צו ראטעווען די סיטואציע, אבער ס'האט גאר נישט געהאלפען. אין דער דאזיגער היגזיכט פון דערפיהרען צו א שינוי לטובת די יודען, זענען די פפס. געווען די הארטסטע, די גרעסטע עקשנים, אזוי אז נאכדעם ווי די דאזיגע מיסיע איז נישט געלונגען אויסצופיהרען, האט דעפוטאט קאבילעצקי און פראפ. דזיובא באלד פערלאזט דעם שטאדט־ראט.

דאס צוזעהענדיג, האבען יודען תיכף זיך איבערצייגט, אז אלץ איז פערשפילט—אז ס'זענען אבגענארטע האפנונגען.

ווירדיג און מוטיג.

די יודישע ראטמענער אין שטאדט־ראט האבען דעם קאמף מיט'ן אנטי־שחיטה־פארשלאג אויפגענומען ווירדיג און מוטיג, זיי האבען נישט דערלאזט, אז דער דאזיגער פארשלאג זאל אדורכגעהן אהן א קאמף. און אפילו דאמאלס, ווען די יודען האבען שוין געוואוסט אויף זיכער, אז דער קאמף איז פערשפילט, האבען זיי נישט רעזיגנירט, נאר ביז דער לעצטער מינוט געקעמפט ווי בראווע סאלדאטען אויפ'ן שלאכטפעלד.

4 יודישע רעדנער האבען אין לאנגע שעה'ן פערטיידיגט די יודישע שחיטה, און נישט דארט אבי יוצא צו זיין, נאר מיט דער גאנצער ווירדע און שטאלץ פון זייער יודיש און מענשליך געוויסען.

אמת, מיר האבען פערשפיעלט. געגען אונז איז געווען דער גאנצער שטאדט־ראט, אלע פוילישע ראטמענער, וועלכע האבען נ י ש ט ג ע וו א ל ט פערנעמען אונזערע גערעכטע ארגומענטען, נאר אויב נאכדעם אלעם, נאכדעם ווי די יודישע רעדנער האבען אבגעווארפען זייערע אלע מאטיווען און טענות, האבען דאך די פוילישע ראטמענער געשטימט פאר פערוועהרען די שחיטה—איז די איינציגע סיבה נאר געווען, ווי ס'שרייבט אין זיין בראשור דער היגער רב—„ניע כצעמי", מיר ווילען נישט... זיי מוזען אבער אנערקענען, אז די יודישע פראקציע האט דעם פארשלאג נישט פערטיידיגט פחדנות'דיג, נאר ווירדיג און מוטיג!

דער לעצטער אקט.

געדענקט איהר די דראמע פון יעקב גארדין א. נ. „די שחיטה". אין אלע ערשטע 3 אקטען האלט מען אין רעדען וועגען שחיטה. מען איז זיך מתוכח וועגען אופן פון שחיטה, וועגען צער־בעלי־חיים, „ווען דער אקס עפענט אויף מיר זיינע גרויסע אויגען און איך שחט און שחט" — בעקלאגט זיך שמואל יאסעל, דער יונגער שוחט, אויף וואס דער רב ענטפערט: „שחיטה איז שחיטה". דאן קומט פאר א גרויסער ויכוח צווישען דעם תקיף צלאל ראפאפארט מיט דעם שוואכען, נעבעכדיגען דיין ר' זיסל אויך וועגען דער שחיטה, אבער שוין נישט וועגען שחט'ן אנ'אקס, נאר וועגען דעם ווי אזוי מען שחט אב א מענשען, דאס יונגע ווייבעל אסתר'קע. אין לעצטען אקט פון דער דראמע בעווייזט זיך די הויפט־העלדין אסתר'קע, וועלכע לעזט דעם גאנצען פראבלעם — זי נעמט דעם חלף, שחט אב צלאל'ן און די דראמע איז געענדיגט.

מיר, יודען, האבען זיך אין טשענסטאכאווער שטאדט־ראט אויך פערטיידיגט, געפיהרט אונטערהאנדלונגען מיט די פראקציעס פון ב. ב. און פ. פ. ס., אויפגעוויזען, אז מיר זענען גערעכט בנוגע דער שחיטה. יודישע ראטמענער האבען געהאלטען לאנגע, שעה'דיגע רעדעס, וואו עס איז געקומען צום אויסדרוק קלאר און דייטליך דער יודישער און מענשליכער שטאנדפונקט, איז געקומען צום סוף די אבשטימונג און געלעזט ראדיקאל די פראגע.

אלע נישט־יודישע פראקציעס, אנהויבענדיג פון אונזערע אפענע שונאים ביז — אונזערע כלומרשטע גוטע פריינד האבען געלעזט די פראגע — ווי האבען געשטימט געגען דער שחיטה. „ניע כצעמי"! — און מיט דעם האט זיך פערענדיגט דער לעצטער אקט.

לויתן.

ביי נאזשיק'ן אין „תל-אביב”...

טעאטער-נאטיצען.

מען מוז זאגען דעם אמת, אז דאס יודישע טשענסטאכאוו, בעסער געזאגט, די יודישע בעזוכער פון יודיש טעאטער, האבען שוין לאנג, לאנג נישט געהאט אזא נחת-רוח, ווי אויף די צווי רעוויע-פראגראמען פון „תל-אביב” און „סערטיפיקאטען”, רעזשיסירט און צוזאמענגעשטעלט פון יצחק נאזשיק.

קיין שום טעאטער — דראמאטיש אדער רעוויע — האט נאך ביז איצט נישט מזכה געווען, די בידנע פראווינץ נעבעך, מיט אזא שפע פון הערליכע דעקאראציעס און שעהנע קאסטיומען, ווי דאס האט געטהון די דירעקציע פונ'ם דאזיגען רעוויע-טעאטער. מען איז פשוט פערכאפט געווארען פון דער רייכער אויסשטאטונג און דאס אויג האט זיך גארנישט געקענט זאט אנקוקען. איצט דער טעקסט, אינהאלט, דאס גוטע שפילען פונ'ם גאנצען אנסאמבל, וואס האט געקלאפט ריטמיש אזוי ווי א זייגער; דאס לייכטע און שפילעוודיגע בעוועגען זיך פון די ארטיסטען אויף דער ביהנע — דאס אלץ האט דעם עולם אזוי בעגייסטערט, אז זיי האבען ביי יעדער סצענע שטורמיש אפלאדירט.

יצחק נאזשיק האט אונז אין די צוויי רעוויע-אווענדען געגעבען דאס, וואס מ'האט און געקענט פון איהם ערווארטען: ערשטקלאסיגע רעזשי, אינהאלט, אחריות גוט-צוזאמענגעשטעלטער ארטיסטען-אנסאמבל און דעקאראציעס. כאטש דאס דינגען דעם גרויסען זאל פון קינא „לונא” און מיטברענגען די אלע דעקאראציעס און קאסטיומען איז געווען פערבינדען מיט גרויסע אויסגאבען, האט די לייטונג זיך מיט דעם נישט גערעכענט און דערפאר קומט זיי א בעזונדערען שבח.

פערשטעהט זיך, אז ס'זענען געווען אויך אייניגע שוואכע סצענעס, אבער מ'האט זיי גיך פערגעסען, זיי זענען באלד פערשווינדען צוליב דער איבערמאכט פון די גוטע און געלונגענע, וועלכע האבען ביי אלעמען איבערגעלאזט א שטארקען איינדרוק.

א פראנצויזיש פאלקס-ווערטיל זאגט: „די שענסטע פרוי קען דיר מעהר נישט געבען ווי דאס, וואס זי פערמאגט”, ביים בעסטען ווילען האבען זיי אונז נישט געקענט מעהר געבען, נעמענדיג אין אכט פערשידענע טעכנישע שוועריגקייטען, וועלכע זענען פערהאן אויף דער פראווינץ.

* * *

אין תל-אביב ביי נאזשיק'ן האבען מיר זיך אנגעגעהם איבערראשט. אלע בילדער און סצענעס זענען פאר אונז געווען א נייעס, א רעוועלאציע, כאטש מיר האבען פון זיי געוואוסט און געלעזען. ווען ס'וואלטען נאר אפילו בלויז געווען די העכסט-געלונגענע סצענעס פון: מנחם-מענדיל עפענט זיך אין תל-אביב א קרעמיל פון גזוז וגלידה; יודישע פערשטעלטע „בעדואינער” בעטען ארבייט ביים יודישען פרדס און די סוף-סצענע פון: גאט'ס קאזאקען און שבת-רוה, וואלט אויך שוין געווען — דיינו.

אייזיק ראטמאן — אלס מנחם-מענדיל פון גזוז-קרעמיל, האט זיך געפיהלט ווי א פיש אין וואסער. אונזער גוט-בעקאנטער זישע קאץ — אלס תימנער שיך-פוצער איז אין זיין כאראקטער-ראל געווען פערעכטיג. דער תלמוד-חכם שמואל לאנדוי האט אויף דער ביהנע געקיניגט אין אלע זיינע ראלען. מאדאם שטאקפעדער — זעהר גוט. דאס איז שוין אנ'אלטע מארקע. לילי ליליאנא מים איהרע לייכטע בעוועגונגען ווי א שמעטערלינג, גראציעזע האלטונג און דער עיקר: איהר חן, בע'טעמ'ט שטימעלע — האט אלעמען בעצויבערט. זי איז נאך א יונגיטשקע, זי וועט נאך דער יודישער ביהנע פיעל לייסטען. אויף קאסווינער'ן איז פשוט געווען א מחיה צו קוקען. ליבגאלד איז—דינאמיק, ער האט זיך א שפאר ביסעל א רוק געטהון פאראויס. די איבריגע ווי: יוליא פלוים, מרים מאניעלא, פסח קערמאן, העלענא מעלאמער און שמואל שעפטעל זענען אלע געווען אויפ'ן ארט.

מיר האבען פאר זיך געהאט אין מיניאטור תל-אביב בכלל און דאס ארץ ישראל לעבען בפרט, געגעבען אביעקטיוו און אין א סאטירישער פארם, מיר האבען געזעהען אלע פאזיטיווע און נעגאטיווע זייטען פונ'ם ארץ-ישראל'דיגען אויפבוי-ווערק. דער עולם האט מיטגעלעבט מיט די בילדער. און ווער האט דאס געקענט איינזיצען גלייכגילטיג, זעהענדיג פאר זיך די לעבעדיגע, גרויע ווירקליכקייט, דעם טאג-טעגליכען קאמף אין א"י: פון איין זייט די עקלהאפטע באדען-שפעקולאציע פון די פערשידענע מנחם-מענדיל'ס, דער מיש-מאש פון לשונות פון די אנגלאפענע יודען מכל תפוצות העולם און פון דער אנדערער זייט — דער אידעאישער קאמף פון די פאנאטישע, עקשנות'דיגע בחורים און בחורות, וועלכע בעטען נישט, נאר מיט שטאלץ פאדערן זיי רעכט אויף ארבייט אינ'ם יודישען ארץ-ישראל פאר יודישע ארבייטער און חלוצים, וועלכע זענען געווען די ערשטע, וועלכע האבען אויסגעפלאסטערט א וועג פאר אלעמען, וועלכע האבען מיט זייער שווייס און בלוט געשפאלטען די פעלזען און פערוואנדעלט א חורבה אין א בליהענדען ישוב.

נו, זאגט, ווער וואלט נישט מיטגעריסען געווארען?

פאר די דאזיגע בילדער קומט נאזשיק'ן א יישר-כח.

די צוויי אווענדען זענען געווען פארשטעלונגען — פאר עקסלאנס.

מ. ק—ן.

ווענגען „פערשטעלטע” אום פורים.

פון די קהלה-קרייזען בעט מען אונז אויפמערקזאם צו מאכען, אז צוליב דער איצטיגער לאגע איז געוואונשען, דאס אום פורים זאלען איבער די היגע גאסען נישט ארומגעהן קיין שום יודישע „פערשטעלטע” אין מאסקעס א. ד. גל., כדי אויסצומיידען וועלכע ס'איז אונאנגענעהמליכקייטען.

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון „מחזיקי הדת”.

זונטאג איז פארגעקומען אין אייגענעם לאקאל די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון „מחזיקי הדת”.

די פערזאמלונג עפענט פרעזעס ה' איטשע מאיר קרעלל, אלס פארזיצער פון דער פערזאמלונג ווערט אויסגעוועהלט ה' מענדעל פאגעל, וועלכער פערבעט אלס בייזיצענדע די ה"ה: ישכר מאשקאוויטש און יודעל קאהן, סעקרעטאר יהושע זעליגמאן.

נאכדעם ווי עס ווערט דורך ה' זעליגמאן פארגעלייענט דער פראטאקאל פון דער פוריגער אלגעמיינער פערזאמלונג, גיט אב ה' קרעלל א בעריכט לויט וועלכען ס'ווייזט זיך ארויס, אז דער בילאנס פון פערגאנגענעם יאהר האט בעטראפען די סומע פון 18836 09 זל.

נאך א דיסקוסיע אין וועלכער ס'נעמען אנטייל די ה"ה: מאשקאוויטש, פאגעל, מארגוליעס און אנדערע ווערט דער בעריכט אנגענומען. עס ווערט בעשטעטיגט דער בודזשעט אויפ'ן קינפטיגען יאהר אין דער סומע פון 20 טויזענד זלאטעס ד. ה. 15 טויזענד פאר דעם אלגעמיינעם געבעריך און 5 טויזענד פאר די לעהרער פון למודי-חול.

צווישען די פרייע פארשלאגען ווערט אנגענומען, אז ל"ג בעומר זאל מען מאכען א יובילעאום צו דער 25-יעהריגער עקזיסטענץ פון „מחזיקי-הדת”.

אין דער פערוואלטונג ווערען אויסגעוועהלט פער-אקלאמאציע די ה"ה: יצחק מאיר קרעלל, יעקב הירש פייערמאן, המו"צ בנימן רובין. אין דער רעוויזיאנס-קאמיסיע ווערען געוועהלט די ה"ה: דוד שלמה ערליך און ישכר מאשקאוויטש. דערמיט ווערט די פערזאמלונג געשלאסען.

נדבות פאר דער געזעלשאפט „תומכי עניים”.

פראפ. וויינשטאק צום געבורטס-טאג פון נ"ע זאפיא וויינשטאק 21 קילא ברויט.

ה' ש. י. אבראמזאהן צו דער יאהרצייט פון זיין פאטער 20 קילא ברויט.

ה' זיינוועל קרעמסקי צו דער יאהרצייט פון זיין פאטער 20 קילא ברויט.

ה' זיסמאן קרויזע צו דער תנאים פון זיין טאכטער מאניא 10 קילא ברויט.

ה' דוד יוסף שיף צו דער תנאים פון זיין זוהן שמואל 10 קילא ברויט.

ה' אהרן ניימאן צו דער יאהרצייט פון זיין פאטער 12 קילא ברויט.

ה' משה פערלמאן צו דער יאהרצייט פון זיין מוטער 10 קילא ברויט.

ה' יצחק קליינמאן צו דער יאהרצייט נאך זיין מוטער 9 קילא ברויט.

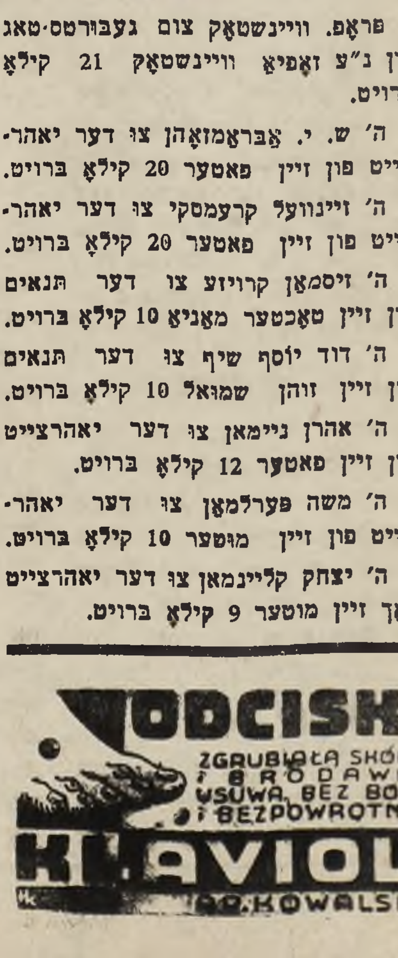

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער גמילת-חסד פילסודסקי 31.

פערגאנגענעם זונטאג איז אין אייגענעם לאקאל פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער גמילת-חסד קאסע פילסודסקי 31.

די פערזאמלונג עפענט פרעזעס גאסטינסקי. אלס פארזיצער ווערט אויסגעוועהלט ה' פיאטרקאווסקי. סעקרעטאר ה' האפטקא.

דעם טעטיגקייטס בעריכט גיט אב ה' האפטקא. ווי ס'ווייזט זיך ארויס בעטרעפט דער אומזאץ פון לעצטען יאהר די סומע פון 26.871.79 זל.

נאך א קורצער דיסקוסיע ווערט דער בעריכט בעשטעטיגט.

אין דער פערוואלטונג ווערען אויפסניי אויסגעוועהלט די ה"ה: ב. באטשאן, ב. געווערצמאן און אויפ'ן ארט פון אבטרעטענדען ה' פראסקוראווסקי ווערט אויסגעוועהלט ה' פיאטרקאווסקי.

פון בע"ס.

היינט, פרייטאג 8 אווענד קומט פאר א רעפעראט פון ח' מ. קרויזע א. ד. ט.: „די פראנצויזישע רעוואלוציע אין איהר ראלע”.

שבת 3.30 קומט פאר א רעפעראט פון ח' פראפ. ב. וויינבערג א. ד. ט.: „די העברעאישע שפראך אין לעבען פון יודישען פאלק”.

שבת וועט ערשיינען דער 1 נומער פון דער וואנד-צייטונג.

פורים-דאנסינג אין האנדווערקער-זאל.

זונטאג, דעם 8-טען מערץ 9 אווענד קומט פאר אין האנדווערקער-זאל א פורים-דאנסינג, איינגעארדענט דורך דער רעוויזיאניסטישער ארבייטער-ארגאניזאציע „ברית עבודה מנורה” (בע"ס). איינגאנג נאר געגען איינלאדונגען.

שושנה און מאריס לאמפע

וועלען אין קורצען געבען אייניגע גאסטשפילען ביי אונז אין טשענסטאכאוו.

פרטים קומען.

פון ספארט

פערג. שבת און זונטאג האט דער היגער פינג-פאנג-מייסטער טוביה הערשליקאוויטש אנטיילגענומען אין ווארשא אין די פינג-פאנג-מייסטערשאפטען פון פוילען. ביים האלבען פינאל טרעפט זיך הערשליקאוויטש מיט'ן מייסטער פון לעמבערג לעוועהערץ און פערשפילט 21:16, 21:19.

אכטונג ראדפאהרער! [sic: אכטונג ראחעריסטען!]

ביים ספארט-קלוב „הכח” ווערט געשאפען א ציקליסטען-סעקציע און אלע, וואס האבען ראווערן וועלען האבען די מעגליכקייט זיך צו פערשרייבען אין דער דאזיגער סעקציע. די סעקציע הויבט שוין אן צו פיהרען איהר טעטיגקייט.

אומזיסטע איינשרייבונגען נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון „הכח” (ווארשאווער 21) יעדען טאג פון 8 ביז 10 אווענד.

רעפעראט פון אפל. אדוו. קושעפיצקי ווענגען געזעץ פונ'ם „ריטשאלט-אבראטאווי” אויף די יאהרען 1936 און 1937.

זונטאג, דעם 1-טען ד. ח. איז פארגעקומען אינ'ם קליינהענדלער-פעראיין (בערקא יאסעלעוויטשא 8) א רעפעראט פונ'ם אפל. אדוו. י. קושעפיצקי א.ד.ט. „דאס געזעץ ווענגען „ריטשאלט-אבראטאווי”.

פאר א צאהלרייך פערזאמעלטען עולם האט דער רעפערענט גענוי אויפגעקלערט אלע פארשריפטען פונ'ם געזעץ און געגעבען אנווייזונגען ווי אזוי מען דארף זיך פערטיידיגען, ווען די אונטערנעהמונג ווערט פעררעכענט צו א הויכער „ריטשאלט-גרופע”.

נאכ'ן רעפעראט האבען פיעל פון די פערזאמעלטע געוואנדען זיך מיט פערשידענע פראגען, אויף וועלכע דער רעפערענט האט ערטיילט גענויע אויפקלערונגען.

טרומפעלדאר-טרויער-אקאדעמיע.

מיטוואך, דעם 4-טען מערץ אין אווענד איז פארגעקומען א טרויער-אקאדעמיע, געווידמעט דער 16-טער יאהרצייט פון יוסף טרומפעלדאר, איינגעארדענט דורך דער רעוויזיאניסטישער ארגאניזאציע.

די סצענע איז הערליך דעקארירט און שטעלט מיט זיך פאר א קבר, וואו צוקאפענס געפונט זיך טרומפעלדאר'ס א ריזען-בילד. די בעלויכטונג אין זאל ווי אויך דער בית"רישער פאהן זענען בעפוצט מיט שווארצער קרעפע אלס סימן פון טרויער.

ביי א פול-געפאקטען זאל, נאכ'ן אבזינגען די שבועה „מני דן” עפענט די אקאדעמיע אין נאמען פון ברית הצה"ר פרעזעס ש. ניעמיראווסקי, וועלכער דערמאנט ביי דער געלעגענהייט די גרויסקייט פון טרומפעלדאר'ן. מ. שייקאוויטש גיט דאן אב דעם ראפארט פון בית"רישען קן דעם מפקד זעלצער און נאכהער מאכט אנ'אל מלא רחמים קאנטאר וו. שמידט. ער זינגט דערביי אויך א הערליך ליד „אורי עמי”.

נאכדעם ווי די יונגע בתריה ס. קויפמאן גיט איבער די גענויע געשיכטע פון תל-חי, האלט א זעהר שעהנע דעקלאמאציע אין דער פוילישער שפראך פון אורי צבי גרינבערג „ביי זיינע טריט” די בתריה נ. ראזענבלום. זעהר שעהן איז אויך אויסגעפאלען די העברעאישע דעקלאמאציע „גאולה ישטן” פון א. צ. גרינבערג, אויסגעפיהרט דורך דעם בית"רי יוסף קאזלאווסקי.

נאכדעם, ווי עס ווערט געזינגען זשאבאטינסקי'ס ליעד „בגליל בתל-חי” האלט א רעפעראט, ווי אויך אנ'אבשאצונג איבער תרומפעלדאר'ס לעבען דער יו"ר פון בע"ם עזריאל יאקובאוויטש.

א גלענצענדען רעפעראט איבער דעם לעבען און שאפען פון תרומפעלדור'ן האלט דאן דער מפקד פון בית"ר משה זעלצער, וועלכער בעלויכט אלזייטיג דעם גאנצען אמת פון תל-חי און מיט לאגישע אויספיהרונגען ווייזט ער אן, אז נאר דער בית"ר און די רעוויזיאניסטישע בעוועגונג זענען די איינציגע נאכפאלגער פון טרומפעלדאר'ן ביי וועמען טרומפעלדאר וועט בלייבען א ביישפיל און וועג-ווייזער.

מיט'ן געזאנג פון בשוב ד', התקוה און אויסרוף תל-חי ווערט די טרויער-אקאדעמיע שפעט ביינאכט פערענדיגט.

עזריאל.

KINO „EDEN”.

פרעמיערע!

צוגלייך מיט ווארשא!

„LA MATERNELLE”

(oskarżam Cię Matko)

דער פילם אילוסטרירט די איבערלעבענישען פון א קינד, וואס איז געווארען אריינגעווארפען אין גרויסשטאדטישען לעבען.

די גרעניץ - וואך פערהאלטען א גרויסען שמוגעל-טראנספארט.

די טשענסטאכאווער גרעניץ וואך האט בעת א רעוויזיע אין דער וואוינונג פון סטאניסלאוו וואוזשיניאק און זיין קוזין סטעפאן וואוזשיניאק, געפונען אין דער סטאדאלע אין שטרוי בעהאלטענע 426 ראזיר-מעסערס, 36 פאר טאאלעט-שערלעך, 72 פאקע-פוטערלעך, 220 מעטער זייד אויף שירעמס, 2 רעוואלווערען, ווי אויך 10 פעקלעך פארב.

די דאזיגע אלע סחורות שטאמען פון שמוגעל און זענען בעשטימט פאר טשענסטאכאווער סוחרים. א דאנק דער וואכזאמקייט פון דער גרעניץ-וואך זענען זיי נישט געקומען אויף זייערע בעשטימטע ערטער.

די ווערט פון די פערהאלטענע סחורות בעטרעפט ארום 10 טויזענד זלאטעס און די איינגעשפארטע צאל-אבצאהלען צוזאמען מיט די שטראפען בעטרעפען עטליכע צעהנדלינג טויזענד זלאטעס.

א דראזשקאזש האט צוגעגנב'עט א פאלטען.

דער ראדאמסקער איינוואוינער סטאניסלאוו מיכאלסקי איז געקומען קיין טשענסטאכאוו. ווילענדיג פערברענגען די נאכט ביי זיינע קרובים אויף איינער פון די פארשטעדט איז מיכאלסקי איינגעזעסען אין א דראזשקע און אנגעגעבען אנ'אדרעס. נישט קענענדיג די שטאדט האט ער זיך נישט אריענטירט, אז דער דראזשקאזש האט איהם אבגעפיהרט אין אנ'אנדערע ריכטונג.

ווען די דראזשקע האט זיך אבגעשטעלט אין פעלד, האט דער דראזשקע-אייגענטימער בעפוילען מיכאלסקי'ן אויסצוטהון זיין פאלטען, וועלכען ער האט זיך אנגעטהון, איבערלאזענדיג דאגעגען זיין צוריסענעם פאלטען.

דער בע'עולה'טער איז צו-פוס געקומען קיין טשענסטאכאוו און געמאלדען דעם 3-טען קאמיסאריאט.

פארבעריי און כעמישע וועשעריי

„BENETA”

ב. יאסעלעוויטשא 11

(געגענאיבער דעם געוועלב פון דער קאפעלושארניע)

אונטער דער לייטונג פון אנ'אבסאלווענט פון דער כעמישער אינדוסטריע - שולע אין ווארשא מיט לאנג-יעהריגער פראקטיק

ספעציאליטעט:

1) פארבען לויט מוסטערן,
2) דעקאטירען (ארויסנעמען פלעקען אהן וואשען אויפ'ן ארט),
3) כעמיש רייניגען און פאסאגירען קאפעלושען,
4) וואשען שטייפע מענער-וועש מיט א דויערהאפטען שפיגעל-גלאנץ.

די פרייזען בעדייטענד ערנידריגט.

עגזיסטירט פון 1898 יאהר.

אין דער גוט-בעקאנטער

דרוקעריי פון

ב. באטשאן

1 אלעע 6

טעלעפ. 22-01

ווערט אויסגעפיהרט שעהן און אקוראט אלערארט דרוק-ארבייט,

— ווי: —

בריעף - בויגען
קאפערטען
פאסט-קארטען
חתונה-קארטען
בראשורען
קוויטאנציעס [sic: קוויטאריושען]
אפישען
פלוג - צעטלען
קלעפסידרעס

א. ד. גל. ביליגער ווי איבעראל.

בעמערקונג: קלעפסידרעס ווערען אויסגעפערטיגט און אויסגעקלעבט אין משך פון 1 שעה.

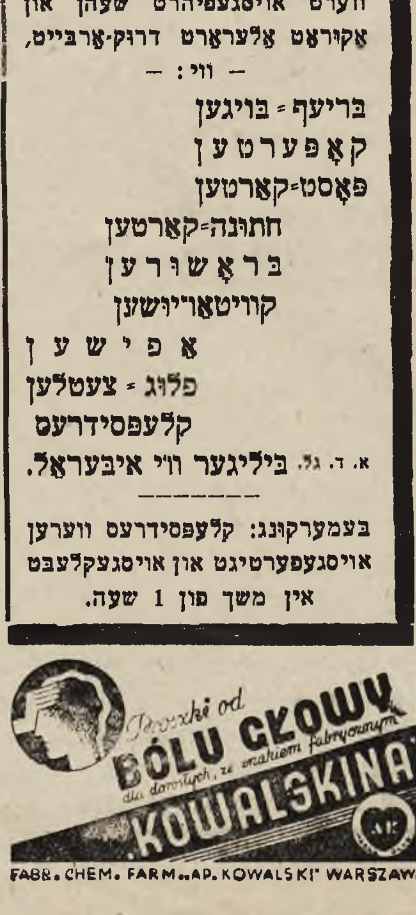

פייערלעשער-זאל
שבת, ד. 7 מערץ
דער יעהרליכער

טאז-באל

א מאסע אטראקציעס און איבערראשונגען. — דער בופעט איז זעהר רייך און ביליג. — איינגאנג נור 1.99 זל. — איינלאדונגען שיקט ארויס די „טאז"-קאנצעלאריע, ב. יאסעלעוויטשא גאס 3 טעל. 1756

דאס לאנג-עגזיסטירענדע געשעפט פון

ש. פאלוס, אלעע 3

מאכט בעקאנט די ג' קונדשאפט, דאס זי בעזיצט יעצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון זעמטליכע

שניידער-צוטאטען צו זעהר ביליגע פרייזען.

בעמערקונג: פאר שניידער א ספעציעלער ראבאט.

דער טשענסטאכאווער שטאדט-ראט געגען דער שחיטה.

(ענדע פון זייט 2).

טויטען חזירים, צי וואלט איהר דאמאלס מיר נישט געשטעלט א פראגע, צי אין אזא שווערער צייט ווי איצט זענען שוין נישט פעראנען קיין אנדערע דאגות, ווי וועגען טויטען חזירים. איהר אבער, מיינע הערען, האט יא אין יעצטיגען מאמענט גענומען בעהאנדלען דעם פראבלעם פון שעכטען בהמות.

דער רעדנער ווייזט אויף מיט ציטאטען פון דער פוילישער פרעסע, אז די חזירים, וועלכע ווערען עקספארטירט פון פוילען ווערען נאר געטויטעט דורך שעכטען מיט א מעסער. ער לעזט דאן פאר אנ'ערקלערונג פון די רבנים-פערבאנדען, וועלכע שטעלען קאטעגאריש פעסט, אז שחיטה איז א דין מן התורה און דאס שיינט איז מאסגעבענדער, ווי אלע „הלכות", וועלכע עס ברענגט ה' פיאנטקאווסקי.

לאווניק שפירא געהט דאן איבער צו רעדען וועגען תלמוד, וועלכער איז אין שטאדט-ראט אזוי בעשמוצט געווארען, ער שטעלט פאר א ווערק פון בעקאנטען פוילישען געלעהרטען זאדארעווסקי, וועלכער ערקלערט אין דער הקדמה צום דאזיגען בוך, אז זייענדיג אנ'אנטיסעמיט און וועלענדיג קעמפפען געגען תלמוד, האט ער זיך אנגעהויבען צו לערנען העבראאיש, כדי פון דער ערשטער קוועלע אלץ צו בעקענען. אבער יעצט, נאכדעם ווי ער האט געשעפט די אלע דאזיגע ידיעות, זאגט זאדארעווסקי, אז דער תלמוד שטעלט מיט זיך פאר איינס פון די העכסטע קולטור-ווערק און עס האט קיינער נישט קיין רעכט געגען דעם ארויסצוטרעטען.

דער רעדנער זאגט ווייטער, אז די רעליגיע דאס איז א הייליגע זאך און מענשען פון אנ'אנדערער רעליגיע דארפען זיין טאלעראנט און נישט צווינגען קיינעם עובר צו זיין אויף זיינע רעליגיעזע איבערצייגונגען.

ה' שפירא פערענדיגט זיין רעדע מיט א פארשלאג אויסצוּוועהלען א קאמיסיע, וועלכע זאל זיך בעקענען גענוי מיט דעם גאנצען שחיטה-פראבלעם און ערשט דאן זאל דער ענין נאכאמאל קומען אויפ'ן שטאדט-ראט.

דאס ווארט בעקומט דער קהלה-פרעזעס ראממאן

י. ראזענבערג

אויף איינער פון די פריהערדיגע זיצונגען — הויבט אן פרעזעס ראזענבערג — בעת די פ.פ.ס. האט פערלאנגט א שטיצע פאר די ארבייטסלאזע, האט א פארשטעהער פון די ענדעקעס ערקלערט, דאס אויב זיי ווילען האבען דערויף דעם געהעריגען פאנד, זאלען זיי, די פ. פ. ס., מיטהעלפען אדורכצופיהרען דעם שחיטה פערבאט, וועט דאן ענטשטעהן א גרויסע קוועלע פון געלד. איך זוך די קוועלע פון די גרויסע געלד-הכנסות, וואס קאנען ארויספליסען פון דאזיגען פארשלאג און קאן זיי אויף קיין פאל נישט געפינען; דאגעגען האב איך אין דאזיגען פארשלאג געפינען א קוואל פון בייזוויליגקייט, פייניגונג און פערדרעהעניש אין פאקטען.

די ענדעקעס האבען ארייגעבראכט זייער שחיטה-פארשלאג, וועלכען לאווניק פיאנטקאווסקי האט אנגעהויבען פערטיידיגען מיט ציטאטען פון אנאנימע אויטארען אדער מיט אזעלכע „למדנים", ווי לעאנקאוואל פראנק, וועלכער איז אפילו זיי אליין אונבעקאנט. מיר אבער האבען אויפ'ן דאזיגען פארשלאג אבגעענטפערט מיט א בראשור פון הרב אש, וועלכער איז אלעמען בעקאנט און וועלכער האט זיין ווערק אנגעהויבען מיט א ציטאט פון גרעסטען פוילישען דיכטער אדאם מיצקעוויטש בנוגע דעם צער בעל-חיים פון די יודען.

פרעזעס ראזענבערג געהט דאן איבער צו דער ווירטשאפטליכער זייט פון פארשלאג, ציטירט פיעל שטעלען פון מעמאריאל, וואס איז אויסגעארבייט געווארען דורכ'ן צענטראלען סוחרים פעריין אין ווארשא, ווייזט אויף, אז אויב מען זאל אבשאפען די יודישע שחיטה, וועט דער קריסטליכער קאנסומענט מוזען בעצאהלען 32 גראשען טייערער פאר א קילא פלייש, ברענגט די אפיציעלע פרייזען, וואס זענען בעשטימט געווארען דורכ'ן היגען מאגיסטראט אין פערלויף פון א רייהע יאהרען אויף כשר און טריפה פלייש, וואס בעווייזט, אז דער פרייז פון כשר פלייש איז שטענדיג טייערער מיט אנ'ערך 20—30 גראשען פון טריפה'ס. דער רעדנער קומט צום אויספיהר, אז א דאנק דער יודישער שחיטה געניסט די קריסטליכע בעפעלקערונג פון ביליג פלייש.

ווער — שרייט אויס ה' ראזענבערג — צווינגט דען די קריסטליכע קצבים צו שחט'ען אויף א ריטועלען אופן? די קהלה אדער די שוחטים — זיכער נישט! און אויב 90 פראצענט פון אלע בהמות ווערען דאך אין אונזער שטאדט געשאכטען לויט'ן יודישען דין, איז דאס דער בעסטער סימן, אז ס'קאלקולירט זיך אזוי די קריסטליכע קצבים. אויב איהר ווילט אלזא פערוועהרען די יודישע שחיטה, וועט איהר טהון נאר א בערישע טובה די קריסטליכע קצבים, וואס וועלען דאדורך ליידען געלד-שאדען.

די יודען האבען פאר זייער רעליגיע געליטען און ליידען ווייטער, אבער צוליב'ן אדורכפיהרען דעם שחיטה-פערבאט, וועלען זיי פון זייער רעליגיע נישט מוותר זיין. אויב יודען האבען דאס נישט געטהון צוליב פיעל וויכטיגערע סיבות, וועלען זיי עס צוליב א שטיקעל פלייש אוודאי און אוודאי נישט טהון. ווען ס'זאל זיך אזא איינער דאך געפונען און ער זאל זיך דערצו נאך אבשמד'ען, וואלט באלד לאווניק פיאנטקאווסקי ציטירט די ווערק פון אזא איינעם און זיך מיט איהם בענוצט אלס אויטאריטעט געגען די יודען.

דער פארשלאג פון די ענדעקעס — שליסט זיין רעדע פרעזעס ראזענבערג— פערענדיגט זיך מיט די ווערטער, דאס אויב דער שחיטה-פערבאט וועט נישט אנגענומען ווערען, וועט פארקומען אנ'אויפברויז פון די מאסען. כ'ווייס נישט, צי דאס איז א דראהונג אויפ'ן אדרעס פון דער רעגירונג אדער אויפ'ן אדרעס פון די יודען... דאס ווערק פון הרב אש דאגעגען פערענדיגט זיך ווידער מיט די ווערטער פון גרויסען פוילישען דיכטער אדאם מיצקעוויטש: „פרייהייט פאר יעדער רעליגיע אין ווארט, בירגערליכקייט און גלייכהייט אלעמען; דעם פאלק ישראל אכטונג, ברידערליכקייט און הילף, גלייכע רעכט אין אלעם".

אין נאמען פון דער ב.ב.-פראקציע ערקלערט

ראטמאן סמולסקי

אז פאר זיי איז די שחיטה-פראגע נישט קיין פאליטישער ענין און אז זיי שטעלען אנ'אייגענעם פארשלאג, דאס דער שטאדט-ראט זאל זיך ארויסזאגען געגען שחיטה צוליב הומאניטארע און ווירטשאפטליכע סיבות, און אז דער שטאדט-ראט זאל זיך ווענדען צו די דעצידירענדע פאקטארען וועגען אבשאפען די שחיטה אויפ'ן געזעצגעבערישען אופן.

ד"ר מערינג

זאגט, אז דער פארשלאג, וועלכען עס האט געשטעלט די ב. ב.-פראקציע אונטערשיידעט זיך אבסאלוט נישט פון ענדעקישען פראיעקט, ווייל ס'איז אלץ איינס צוליב וועלכע מאטיווען אזא פארשלאג ווערט געשטעלט; איבריגענס, לאזען זיך אויף קיין פאל נישט אבטיילען פון דאזיגען פארשלאג די פאליטישע מאמענטען. מען וויל דא נעמען א ביישפיל פון דייטשלאנד, וואו דער שחיטה-פערבאט איז אויך חל; אבער צי קען מען נעמען א ביישפיל וועגען הומאניטאריזם פון א לאנד, וואו מ'האט אויף פערשידענע אכזריות'דיגע אופנים געפייניגט און ערמארדעט מענשען?! מען וויל דא אויסגעפינען שולדיגע, כדי אבצווענדען די אויפמערקזאמקייט פון דער בעפעלקערונג פון אנדערע ענינים. אזא זאך האט פאסירט מיט עטליכע צעהנדלינג יאהר צוריק אין פראנקרייך, וואו מ'האט אינסצעניזירט א דרייפוס-פראצעס אויך כדי אבצווענדען די עפענטליכע מיינונג פון אנדערע ערשיינונגען. אבער דארט האט זיך געפונען א קלעמאנסא, א זאלא, וועלכע האבען זיך איינגעשטעלט צו פערטיידיגען דעם בעשולדיגטען און אזוי ארום אבגעראטעוועט דעם כבוד פון פראנקרייך. אבער, אויב דארט האט זיך געהאנדעלט וועגען א יחיד, האנדעלט זיך דא ביים שחיטה-ענין אין כלל, אין גאנצען פוילישען יודענטום. דעריבער אלזא, צי מען טהוט זיך אבגרעניצען ביים שחיטה-פערבאט פון די אדער אנדערע ארגומענטען—איז גאנץ עגאל. דער עיקר איז די שטימונג, וואס ווערט דאדורך געשאפען.

מען וויל אונז דא משפט'ן, אבער מען מוז דאך געבען אונז די מעגליכקייט זיך צו פערטיידיגען און דעריבער שטיצט דר. מערינג אונטער דעם פארשלאג וועגען אויסוועהלען א קאמיסיע, וואס זאל אויספארשען דעם גאנצען ענין. ערשט דאן וועלען די ריכטער קענען ארויסגעבען א געוויסענהאפטען אורטייל.

לאווניק קאזשמירטשאק (פ.פ.ס.)

חוזק'ט אב אויף א צינישען אופן פון די מאטיווען און מיינונגען פון די גרויסע געלעהרטע, וואס זענען ציטירט געווארען דורך די יודישע ראטמענער. ער זאגט, אז אויב דער שחיטה-סיסטעם איז אזא לייכטער טויט, דארפען אט די געלעהרטע אליין גהען אין שעכט-הויז און זיך לאזען שעכטען אויף א ריטועלען אופן, כדי דערנאך זאלען זיי אונז קענען זאגען וואס פאר א לייכטער טויט דאס איז...

מיר — זאגט דער פ.פ.ס.'ישער פארשטעהער — רעפרעזענטירען א זעלבסטשטענדיגע ריכטונג און ווארפען-אב אלע רעליגיעזע אבערגלויבענס. מיר זעהען אויך נישט איין, אז די יודישע ארבייטער-מאסען, דער פראלעטאריאט, זאל עפיס געניסען פון דער שחיטה, דעריבער שטיצען מיר אונטער דעם פארשלאג פון דער ב.ב.-פראקציע.

דער לידער פון דער ענדעקישער פראקציע, ראטמאן

זארושעצקי

בעריהרט אין זיין לאנגער דרשה דעם ווירטשאפטליכען מאמענט. ער ברענגט פרייזען פון כשר און טריפה פלייש און האט טענות, אז אין קרושעפיק, וואו א קילא כשר פלייש האט געקאסט 1 זל. און טריפה'ס — 80 גראשען, האבען די דארטיגע יודישע קצבים, נישט וועלענדיג צולאזען קיין קאנקורענץ מצד די קריסטליכע קצבים, אראבגעלאזט דעם פרייז פון טריפה-פלייש אויף 60 גר. איהר, מיינע הערען, — ווענדעט זיך דערנאך דער רעדנער אויפ'ן אדרעס פון די יודישע ראטמענער — פעררופט אייך אויפ'ן ווערק פון הרב אש, פאר מיר אבער איז מאסגעבענדער דאס ווערק פון גלח טרזשעטשאק. ראטמאן זארושעצקי ברענגט-ווייטער אלע אויסגעדראשענע און פאלשע ארגומענטען בנוגע דער יודישער שחיטה און צום סוף — ווי זיין שטייגער — גיט ער אנ'„עצה" די יודען, אז זיי זאלען זיך בעסער אליין ארויסטראגען פון פוילען, ווייל אויב די רעגירונג וועט דאס נישט ערלעדיגען, וועט דאס טהון דאס פאלק.

עס נעמט נאך א ווארט ראטמאן

דאמבראווסקי

(פ. פ. ס.), וועלכער ערקלערט, אז זיין פראקציע איז געגען דער יודישער שחיטה, ווי בכלל געגען דער פינסטערקייט פון יעדער רעליגיע.

די פוילישע ראטמענער ענטפערט נאכאמאל אב

פרעזעס ראזענבערג.

ער פרעגט די פארשטעהער פון פ.פ.ס., וועלכע רעדען דא אפילו אין נאמען פון יודישען פראלעטאריאט, צי האבען זיי זיך פריהער פערשטענדיגט מיט'ן יודישען פראלעטאריאט בנוגע דעם שחיטה-פראבלעם, צי דער יודישער פראלעטאריאט האט זיי בעפאלמעכטיגט אנצונעמען אין זייער נאמען א שטעלונג געגען דער שחיטה, ווייל אין פאל פון א שחיטה-פערבאט, וועט טאקע א גרויסער טייל פון יודישען פראלעטאריאט פערלירען זייערע ארבייטס פלאצוועקס. ה' ראזענבערג ווענדעט זיך דאן אין דער ריכטונג פון די ב.ב.-ראטמענער און זאגט, אז זיי זענען נישט אויפריכטיג בנוגע זייערע ארגומענטען אין צוזאמענהאנג מיט דעם שחיטה-פראבלעם, ווייל זיי אליין פערשטעהען גאנץ גוט, נאכדעם ווי זיי האבען דא אויסגעהערט די ערקלערונגען פון די יודישע ראטמענער, אז אלע זייערע ארגומענטען האבען נישט קיין שום יסוד. אויב אבער די ב.ב.-ראטמענער האלטען ווייטער אונטער זייער פארשלאג, איז דאס אוודאי דערפאר, וואס זיי האבען נעוויס בעקומען וועגען דעם א „בעפעהל פון אויבען"...

דער רעדנער דערמאנט אויך די פרעטענסיע, וועלכע ראטמאן זארושעצקי האט דא געהאט בנוגע די קרושעפיצער קצבים און פרעגט, צי איז דאס טאקע אזא גרויסע עולה, אויב א דאנק די יודישע קצבים האט די קריסטליכע בעפעלקערונג פון קרושעפיק בעקומען אזוי ביליג פלייש צום שאדען אפשר פון צוויי אדער דריי קריסטליכע קצבים.

אבער — זאגט פרעזעס ראזענבערג — דא מוז איך ווידער ברענגען אנ'אנעקדאט פון הרב אש'ס בראשור בנוגע א יוד, וועלכער האט נישט געפאסט אין צום-גדליה, און אויף די פראגען פון אנ'אנדערן, צוליב וועלכע סיבות ער פאסט נישט, האט ער אלעס נישט געקענט אויסגעפינען דעם געהעריגען תירוץ. צום סוף ענדליך, ווערענדיג צוגעדריקט צו דער וואנד, האט דער דאזיגער יוד אויפריכטיג ערקלערט: „איך פאסט נישט, ווייל איך וויל נישט"! זייט אויך איהר, פוילישע ראטמענער, אויפריכטיג—פערענדיגט דער רעדנער—ווייל אויך אלע אייערע תירוצים בנוגע דער שחיטה האבען נישט קיין אמת'ען גרונד און זאגט אויך איהר אפען ווי יענער יוד: „מיר זענען געגען דער יודישער שחיטה, מיר ווילען נישט"!

עס רעדען נאך אויך די ראטמענער: דר. בראם, פלוטא, יאנאטא און צום סוף קומט-פאר די אבשטימונג.

פאר'ן פארשלאג פון די ענדעקעס האבען געשטימט בלויז די ענדעקעס, אזוי, אז ער איז אבגעפאלען. פאר'ן ענליכען פארשלאג פון דער ב.ב.-פראקציע שטימען אלע פוילישע ראטמענער פון ב.ב., פ.פ.ס. און ענדעקעס — געגען די יודישע שטימען. דער פארשלאג בנוגע דעם שחיטה-פערבאט איז אלזא אנגענומען געווארען.

לאווניק שפירא לעזט דאן פאר אין נאמען פון די יודישע ראטמענער א

פראטעסט-דעקלאראציע

אין וועלכער עס ווערט ערקלערט, אז דער אנגענומענער בעשלוס איז אנ'אטענטאט אויף דער יודישער רעליגיע און אויף די פרינציפען פון דער רעליגיעזער און בירגערליכער גלייכבערעכטיגונג פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען, וואס זענען גאראנטירט דורך דער פערפליכטענדער געזעצגעבונג.

אלס צייכען פון פראטעסט פערלאזען די יודישע ראטמענער די זיצונג.

געשמוגעלטע ציטרינען.

די אקציז-קאנטראל האט ענטדעקט אין דער וואוינונג פון אברהם וואלבערג אין קאזשעגלאוו צוויי קאסטענס ציטרינען צו 140 קג. די דאזיגע ציטרינען זענען איטאליענישע און אין צוזאמענהאנג מיט די איינגעפיהרטע סאנקציעס—זענען זיי געווארען אריינגעשמוגעלט פון דייטשלאנד קיין פוילען.

אין 2-טען קאמיסאריאט

געפינען זיך אבגענומען צוויי פעקלעך דיקטען, וועלכע שטאמען פון א גנבה צום שאדען פון אנ'אונבעקאנטען סוחר.

ליקווידירט דעם קאנפליקט אין „סטרוג".

אין דער פאבריק פון האלץ-אויסארבייטונגען „סטרוג" אויף אלשטינסקא גאס 1, וועלכע בעשעפטיגט ארום 60 ארבייטער איז ענטשטאנען א קאנפליקט צווישען דער דירעקציע און די ארבייטער.

די ארבייטער, וועלכע זענען געווען איינגעסטיילט אין צוויי טורנוסען האבען ערקלערט א שטרייק און נישט פערלאזט די פאבריק.

א דאנק דער אינטערווענץ פון ארבייטס-אינספעקטאר איז דער קאנפליקט געווארען ליקווידירט און געוואויר-ווערענדיג וועגען גינסטיגען רעזולטאט, האבען די ארבייטער פערלאזט די פאבריק און נעכטען צוגעטרעטען צו דער ארבייט.

FARBIARNIA i PRALNIA CHEMICZNA
„KRYSZTAŁ"
ul. Berka Joselewicza 2.

צום פריהלינגס-סעזאן! קאסט קראגען מיט 50 גר. א העמד — 13 גר.

ספעציאליטעט: 1) פארבען לעדערנע קורטקעס

צוגעגנב'עט צוויי גארניטורען.

דאס שטאדטישע געריכט האט געמשפט די 39-יעהריגע מאריאננא פשיק פון דארף וואלענטשוב, וועלכע איז געווארען אנגעקלאגט, אז דעם 22 נאוועמבער פ. י. האט זי צוגעגנב'עט א מענער-אנצוג אין דער ווערט פון 22 זל. פונ'ם געוועלב פון אברהם טאפאר אויפ'ן נייעם מארק און דאן האט זי צוגעגנב'עט א צווייטען אנצוג ביי שלמה בזשאסקי.

די אנגעקלאגטע האט זיך נישט מודה געווען צו דער שולד, ערקלערענדיג, אז ביי בזשאסקי'ן האט זי קיין שום אנצוג נישט געקויפט, ווייל דארט איז געווען צו-טייער. ווען זי איז אבער ארויס פון געוועלב האט בזשאסקי זי דעריאנט און מיט געוואלד אריינגעשטופט דעם אנצוג. כדי דאס צו בעשטעטיגען האט די אנגעקלאגטע פערלאנגט צו פערהערען א רייהע עדות, צוליב וואס דער פראצעס איז געווארען אבגעלעגט. מאריאננא פשיק איז אבער דערווייל געבליבען אין ארעסט.

Kino „LUNA"

גרויסע פרעמיערע!

Nie odchodź odemnie

מיט דער גרעסטער וועלט-טראגיקערין

צלושביעטא בערגנער